Инв. №
G 2 1297

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

12 ноябрь, чоршанба, 1997 йил
Сотувда эркин нархда. № 231 (1748)

«БИР БОЛАГА ЕТТИ МАҲАЛЛА ОТА-ОНА»

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг «Ўзбекистон» нашриёти Американинг таниқли жамоат арбоби Ҳиллари Клинтоннинг «Бир болага етти маҳалла ота-она» китобини инглиз тилидан таржима қилиб кўп нусхада нашр этди. Китоб ижарадаги Тошкент матбаа комбинатида чоп этилди.

Нафақат Қўшма Штатларда, балки дунёнинг кўпгина мамлакатларида севиб ўқилаётган бу китобни эндиликда ўзбек ўқувчилари ҳам ўқишга муяссар бўлишмоқда. Ўзбекистонлик китобхонлар бу асарни мутолаа қилиб, Американинг ранг-баранг ҳаёти, оилавий турмуши, болалари ва уларнинг таълим-тарбияси, муаммолари ҳақида кенг тушунчага эга бўладилар.

«Бир болага етти маҳалла ота-она» китобининг ўзбекча нашрига «Соғлом авлод учун» Халқаро хайрия жамғармаси Президенти Татьяна Каримова сўзбоши ёзган.

Ҳ. Клинтон ўз китобига ном қўяр экан, ҳар биримиз қайсидир маънода болаларнинг тарбиясига ўз ҳиссамизни қўшамиз. Бир бола тарбияси учун бутун бошли маҳалла масъулдир, деган фикрни олға суради.

Ҳақиқатан ҳам, ҳар бир мамлакатнинг келажаги бўлган болаларни етук инсонлар қилиб вояга етказиш давлат миқёсидаги муҳим аҳамиятга молик вазифа. Шунинг учун ҳам «Барчамиз, -- деб ёзади Ҳиллари Клинтон ўз китобида, -- буни тан оламизми ёки йўқми -- фарзандларимиз нафақат оилавий қадриятларни қўллаб-қувватлайдиган, балки оила ва болаларни ҳам қадрлайдиган давлатда вояга етиши учун масъулмиз».

Китоб бола тарбияси, бунда ота-оналар ҳамда жамиятнинг роли тўғрисидаги ранг-баранг масалаларни қамраб олган.

(ЎзА)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИНИ ҚАЙТАДАН ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистоннинг илмий салоҳиятини юксалтириш, унинг жаҳон илмий ҳамжамиятидаги ўрнини мустаҳкамлаш, минтақаларда фанни янада ривожлантириш ҳамда истеъдодли ва фидойи олимларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, юқори интеллектуал муҳит яратишдаги миллий анъаналарни ривожлантириш, қадимда фан, маърифат ва маданият оламининг маркази ҳисобланган, одамзот тарихидаги илк академиялардан бўлмиш Хоразм Маъмун Академиясини қайтадан ташкил этиш мақсадида:

1. Хоразм Маъмун Академияси -- Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг минтақавий бўлими Хива шаҳрида ташкил этилсин.

Хоразм Маъмун Академиясининг асосий илмий ва ташкилий вазифалари қуйидагилар деб белгилансин:

-- илм-фан соҳасидаги қадимги улуғ миллий мерос асосларида юқори интеллектуал муҳитни яратишдаги бой анъаналарни тиклаш ва ривожлантириш, ёш истеъдодли олимларни излаб топиш, уларни Академия фаолиятига жалб этиш ва илмий ижодларининг самарадорлигини юксалтириш;

-- қадимги миллий илм-фан соҳасидаги бой меросни ҳар томонлама ўрганиш ва таҳлил қилиш, тарих, археология, фалсафа, тил ва адабиёт, биология ва биотехнология соҳаларида фундаментал изланишларни олиб бориш, замонавий илмий мактаблар яратиш ва фан ютуқларини амалиётга татбиқ этиш;

-- минтақада илм-фан билан боғлиқ барча ишларни замон талаблари даражасида мувофиқлаштириш;

-- олий малакали илмий ва илмий-педагогик кадрларни тайёрлаш;

-- Кадрлар тайёрлаш бўйича Миллий дастурни амалга оширишда фаол иштирок этиш, узлуксиз таълим тизими ва фан ўртасидаги узвий, ўзаро манфаатли алоқаларни ўрнатиш, академик лицейларда илмий-педагогик фаолиятни юқори савияда олиб бориш;

-- халқаро илмий ҳамкорликни ривожлантириш.

2. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси (Т. Жўраев):

-- Хоразм Маъмун Академияси таркибида тарих, археология, фалсафа, тил ва адабиёт, биология йўналишлари бўйича илмий бўлинмаларни ташкил этсин, икки ҳафта муддатда Хоразм Маъмун Академиясининг тузилмаси ва Уставини тасдиқласин;

-- бир ой муддатда Хоразм Маъмун Академиясининг асосий илмий йўналишлар ҳамда илмий-тадқиқот ишларининг дастурини ишлаб чиқсин;

-- бир ой муддатда Молия вазирлиги билан биргаликда Хоразм Маъмун Академияси штат жадвалини, илмий-тадқиқот ишлари ҳамда унинг фаолияти билан боғлиқ сарф-харажатларининг ҳисобини тайёрласин;

-- 1998 йилнинг биринчи чорагида ўз Уставига мувофиқ устувор илмий йўналишлар соҳасида самарали ишлаётган олимлардан Хоразм Маъмун Академияси таркибига сайлов ўтказсин.

3. Хоразм Маъмун Академиясини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзолари (академиклари) икки нафарга кўпайтирилсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги (Ж. Сайфиддинов) Хоразм Маъмун Академияси илмий изланишлар ва илмий-ташкилий фаолиятни олиб бориши учун Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси томонидан тайёрланган сарф-харажатлар ҳисобига мувофиқ бюджетдан маблағ ажратсин.

5. Ўзбекистон Республикаси Фан ва техника давлат қўмитаси (П. Ҳабибуллаев) 1998 ва кейинги йиллардаги Хоразм Маъмун Академиясининг илмий изланишлар мавзуларини Давлат илмий-техникавий дастурлари таркибида режалаштирсин.

6. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Хоразм вилоят ҳокимлиги билан биргаликда Хоразм Маъмун Академияси ва унинг бўлинмаларига истеъдодли ёш олимлар ва юқори малакали мутахассисларни жалб қилишни таъминласинлар.

7. Хоразм вилоят ҳокимлигига (И. Юсупов) бир ой муддатда Хоразм Маъмун Академияси учун маъмурий бино ажратиш, уни таъмирлаш, транспорт, алоқа ва бошқа зарур жиҳозлар ҳамда вилоятга таклиф этилган илмий ходимларни уй-жой билан таъминлаш юклатилсин.

8. Ушбу Фармоннинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1997 йил 11 ноябрь.

Четга чиқарилаётган маҳсулот баҳоси салмоқ билан эмас, сифат билан белгиланади. Шунга яраша фойда келтиради. Қаердаки жаҳон бозори талабларини тўғри англаган кишилар меҳнат қилса, ўша ерда моддий фаровонликка асос солинади. Буни соддароқ қилиб айтсак, қут-барака ёғилади.

Норин туманидаги «Норин тола» пахтани қайта ишлаш ҳиссадорлик жамияти аъзолари бугунги кунда дунёнинг кўплаб мамлакатларига сифатли маҳсулот экспорт қилишаяпти.

СУРАТДА: Маркерей лаборатория мутахассислари Насиба Бекмирзаева ҳамда Венера Мустафоевалар тола сифатини аниқлашмоқда.

Ш. ОЛИМОВ (ЎзА) олган сурат.

АЛЛО, «ХАЛҚ СЎЗИ»МИ?

АЛДАГАНИ КИМ ЯХШИ?

Тошкент вилояти Қуйи Чирчиқ тумани Қуйи Чирчиқ очиқ турдаги ҳиссадорлик матлубот жамияти фонд ҳисобидан олинган 3000 дона хўжалик совуни ҳамда 11,9 тонна унни аҳолига нақд пулга сотмасдан, Қуйи Чирчиқ тайёрлов савдо корхонасига пул ўтказиш йўли билан асоссиз равишда бериб юборган.

Тошкент шаҳридаги Яккасарой жамоа корхонасига қарашли 21-сон дўконда (мудир С. Султонова) 1134 сўмлик камомад борлиги ва 30 сўмлик 1-нав ун олий нав ун баҳосида, яъни 42 сўмдан сотилгани аниқланди.

Шу жамоанинг 34-дўконида 5 тоннага яқин 149,9 минг сўмлик ун кирим қилинмаган. Ун ўрнига нақд пул келиб тушган. Ҳайрият, Давлат солиқ қўмитаси ходимлари бу қинғирликдан вақтида воқиф бўлишди. Ҳозирда икки дўкон мудирлари устидан жиноий иш қўзғатилди.

ТЕЛЕГРАММА

ЎЧ ОЛИШНИНГ ҒАРОЙИБ ЙЎЛИ

«Халқ сўзи» газетасининг шу йил 22 июль сонида эълон қилинган «Тазйиқ» мақоласини жамоамиз аъзолари билан ўқиб чиқдик. Денов шаҳар ва туман ҳокимликларининг «Чағониён» газетаси муҳаррири Зоир Мамажоновнинг айни иш пайтида ҳибсга олинганлиги, устидан жиноий иш қўзғатилганлиги, ана шу тариқа рўзномада босилган бир қатор мақолалар учун ўч олингани бизни ғазаблантирди. Айниқса, бундай хатти-ҳаракатлар қонун ҳимоячилари томонидан амалга оширилганлиги ачинарлидир. Бу воқеа «Ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги тўғрисида» ҳамда «Журналистлик фаолиятини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги қонунлар лойиҳаси муҳокама этилаётган кунларда содир бўлганлиги кишини ажаблантиради.

Азамат СОБИРОВ,
Шавкат БОЛТАЕВ,
Боғот тумани «Ҳуррият» газетаси мухбирлари.

ҲУРМАТЛИ ТАҲРИРИЯТ!

ФАВВОРА... СУВСИЗ БЎЛИШИ МУМКИНМИ?

«Албатта, Андижон шаҳрига бир келинг. Ўз кўзингиз билан кўрасиз», деб ёзади бизга хат йўллаган меҳнат фахрийси Сирожиддин Ҳайдаров.

У киши бир-бир санаб ўтадилар:

«Катта-катта маблағлар эвазига қурилган фавворaларга боқиб юрагингиз зил кетади. Шаҳардаги марказий универмаг ёнида жойлашган улкан фаввора йил бўйи сув нималигини билмади. Ҳовузи чиқиндиларга тўлиб кетди. Олтинкўл кўчасидаги «Китоблар уйи» дўконининг чап томонидаги фаввора олди ташландиқлар уюлган ахлатхонага айланди. Қаровсизликдан нураб бормоқда. Қувурлари занглаб кетган. «Болалар дунёси» ёнидаги иккита фаввора ҳовузи ёзда ҳам, кузда ҳам сувсиз. Атрофга ёқимсиз ҳид таралади. Бобур майдонидаги фаввора теварагини айтмайсизми, кўнглингиз хижил тортади. В. И. Ленин номли ***(наҳотки шундай аталса -- Таҳ.)*** *кўчадаги отилиб турган фавворанинг сув кўрмаганига анча бўлди. Хуллас, фавворалар «зори»ни ким эшитаркин?*

ЭЪТИРОФ

БЕҲУДАГА БИРОВ БИР СЎМ БЕРМАЙДИ

«Қизилқумцемент» ўзбек-испан қўшма корхонасининг бир ярим ойдан бери ишламаётган цехи қайта таъмирланди.

Жамоатчи мухбиримиз Парда Жумаевнинг таъкидлашича, қўшимча равишда бу цехда ойига 37 минг тонна цемент ишлаб чиқарилади. Бу навоийликлар ғазнасига ҳар ойда 11миллион 470 минг сўм фойда келиб тушади, дегани.

Бу чакки эмас. Агар бемалол юришганда бунча маблағ қаерда эди.

ГАЗЕТА САҲИФАЛАНАЁТГАНДА:

БАХИТБЕКНИНГ БАХТСИЗЛИГИ

Андижон вилояти божхона бошқармасига қарашли 7-сонли «Маданият» божхона маскани ходимлари «Ўш -- Андижон -- Бишкек» йўналиши бўйича келаётган қирғизистонлик Б. Н. бошқараётган «М-412» белгили «О 15-24 К» рақамли машинани тўхтатишди. Божхона ходимлари кўригидан ўтказилганда.., ҳар хил мевалар остига яшириб қўйилган икки килограмм қорадори топилди. Давлат божхона қўмитаси матбуот бўлими бошлиғи М. Мирсовуров томонидан юборилган ушбу хабар Бахитбекка ўхшаганларнинг «бахти»га божхона хизмати ходимларининг кеча-ю кундуз ўз хизмат жойида сергак турганлигидан дарак беради.

Соат капгирини Қ. НОРҚОБИЛ кузатди.

Ислом КАРИМОВ:

ЎЗБЕКИСТОН СУЗИБ ЮРАДИГАН МУЗТОҒ ЭМАС

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов МДҲ раҳбарлари орасида мулоҳазали, лекин мустақил, зийрак ҳамда ўз йўлини қаттиқ ҳимоя қиладиган инсон сифатида ном чиқарган. Унинг ўзига ишончи катта. Нимага эришажағини яхши биладиган раҳбар сифатида таассурот қолдиради. Нодўстларнинг уни авторитар раҳбарлик услубидан фойдаланишда айблашларига эътибор бермайди ёки кулиб қўя қолади.

Унинг Президент саройида «Известия» мухбирлари билан суҳбати одатдагидек бир-бир ярим соат эмас, тўрт ярим соат давом этди. Президент матбуот хизмати томонидан тайёрланган ёзма жавобларни четга суриб қўйиб, жонли суҳбатни афзал кўрди. «Бу ердаги саволларингиз қанақалигини билишни ҳам истамайман», -- деди у.

-- Ислом Абдуғаниевич, Сиз дарҳол мунозара бошлашга тайёрмисиз? Унда «Ўзбекистон -- келажаги буюк давлат» деган машҳур шиордан бошлайлик. Бу сўзларни ҳамма жойда учратиш мумкин. Лекин бунга ишонмайдиганлар анча кўп ҳамда улар бу шиорда даъво катта, у тарғибот шиори, деб билишади. Бунга нима дейсиз?

-- Саволингиз тушунарли. Аввало шуни айтмоқчиманки, агар аниқ, равшан стратегик вазифа бўлмаса, на бирор давлат, на бирор халқ, на бирор жамият ўз истиқболини кўра олади. Истиқбол одамларга тушунарли бўлиши, уларга куч-қувват бағишлаши ва бирлаштириши лозим. Иттифоқ парчаланиб кетганидан сўнг республика қандай аҳволга тушиб қолганини ҳисобга олсак, шунга амин бўламизки, улуғвор мақсад бўлмаса, жамият оғир таназзул вазиятида оёққа туриб олишига ишониш қийин. Ҳозирги пайтда вужудга келаётган ишонч барча аччиқ таъна ва дашномларнинг ўрнини қоплаб кетади. Бундай таъналар эшитилиб турганидан хабарим бор.

Биз ўз олдимизга катта даъволардан иборат вазифалар қўяётганимиз ҳамда қандайдир «еттилик» ёки «саккизлик» ёхуд бошқа яна бирор «уюшма»га қўшилишга интилаётганимиз йўқ. Биз осойишталик билан ўз салоҳиятимизни яратяпмиз. Биз одамлар яхши ҳаёт кечиришларини, мамлакатимизда амалга оширилаётган тараққиёт модели воситасида муносиб турмуш даражасига эришишларини хоҳлаймиз, холос.

-- Ўзбекистон қайси моделга амал қилмоқда -- Туркия моделигами, Хитой ёки Жанубий Корея моделигами?..

-- Ўзбекистон тараққиётнинг Ўзбекистон моделига амал қилмоқда. Мени тўғри тушунишларингизни истардим: биз ўз давлатимизни қураётган эканмиз, қуйидаги тамойилларга асосланамиз. Биринчи тамойил -- аждодларимизнинг қадимий маданиятидаги барча улуғвор қадриятларни тиклаш. Иккинчиси -- буюк меросимизни жаҳон цивилизациясининг барча ютуқлари билан бирлаштириш. Учинчиси — Ўзбекистон улкан ресурсларга эга. Фақат минерал-хомашё, фақат пахта эмас, фақат олтин ёки бошқа нарсалар эмас, яъни, республика эга бўлган тўртинчи ресурс -- улкан интеллектуал ресурсдан иборат.

Ҳеч кимни ранжитмоқчи эмасман, лекин айрим кишиларга сабоқ бўлиши учун шундай фактни эслатиб ўтмоқчиман. Мустақилликнинг дастлабки йилларида Туркия томони (этник илдизлари жиҳатдан турклар бизга жуда яқинлигини биласиз, ҳозирги туркларнинг аждодлари Хоразм минтақасидан чиққан, улар Ўзбекистонни ота юртимиз деб аташади) бизга янги «оға» сифатида тарбия, маданият масалаларида ақл ўргатмоқчи, умуман маънавий ҳаёт моделини тиқиштирмоқчи бўлди. Лекин кейинчалик улар ҳам биздан ўрганиши лозим бўлган нарса кўп экани аён бўлиб қолди. Дарвоқе, Туркияда икки мингдан ортиқ талабамиз таълим олиб қайтди, ҳозир эса бор-йўғи 200 га яқин талаба ўқимоқда.

-- Нима учун айрим кишиларда ҳанузгача Ўзбекистонга эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлиш одати сақланиб қолмоқда? Улар Ўзбекистонни ҳанузгача умумэътироф этилган меъёр ва андозаларга мос келмайдиган давлат деб ҳисоблашмоқда. Бу ҳақдаги фикрингиз...

-- Сизларга шуни айтмоқчиманки, қанча давлат бўлса -- шунча андоза бор. Мен техник маълумот олганман, шу боисдан андоза нималигини яхши тушунаман. Андоза шундай регламентлар, шундай чеклашлардан иборатки, уларнинг доирасидан чиқиб бўлмайди, уларга доимо мослашиш шарт. Ана шу кўрсаткичларга мослик ёки мос эмасликни белгилайдиган жуда кўп ўлчовлар ҳам мавжуд. Қанча давлат бўлса, шунча андоза ясаш мумкинлигига ишончим комил. Дунёда бир-бирига мутлақо ўхшайдиган икки киши бўлмаганидек, бир-бирига мутлақо ўхшайдиган икки давлат ҳам йўқ. Шу сабабли, бизни кимлар қандай андозага солмоқчи ва қайси жиҳатдан бу андозага мос келмаётганимизни сўрагим келади.

-- Агар қарши бўлмасангиз, ислом дунёси андозалари тўғрисида гаплашамиз. Ўзбекистон бу андозаларга мос келадими?

-- Йўқ. Биз ислом андозасига мос келмаймиз. Ислом оламида асосий нарса -- шариатдир. Асосийси -- Қуръонда ёзилган қонунлар мажмуидир. Биз -- дунёвий давлатмиз. Бизнинг Конституциямиз Франция, Германия, Буюк Британиянинг энг яхши демократик ташкилотларида синовдан ўтган. Кўпчилик Ўзбекистонда аҳолининг 80 фоизидан кўпроғи исломга эътиқод қилади, шунинг учун бу ерда ислом қонунлари ва анъаналари устун бўлиши керак, деб ўйлашга ўрганиб қолгани боис ҳам мен эътиборингизни бунга атайлаб қаратяпман. Йўқ. Биз давлат ҳаётида Конституцияга қатъий риоя қиламиз. Демак, биз ислом давлати меъёрларига мос келмаймиз.

-- Ислом Абдуғаниевич, бу билан республика Европа андозаларига яқинроқ, демоқчимисиз?

-- Яхшиси, келинглар, энг илғор демократик мамлакатлар ёки андозалар тўғрисида гаплашайлик. Дарвоқе, ҳар ким бу хусусда ўзича фикр қилади. Ҳа, биз ҳозир кўп демократик андозаларга унчалик мос келаётганимиз йўқ. Бунинг учун зарур қонуний база йўқлиги туфайли эмас, албатта. Қонунларнинг энг яхши мажмуаларини барпо этиш -- Конституция, инсон ҳуқуқлари, кам сонли миллатлар тўғрисида, виждон эркинлиги ҳақида, қонун чиқарувчи, ижро этувчи, суд ҳокимиятларини бир-биридан ажратиш тўғрисида қонунлар қабул қилиш, инсон ҳуқуқлари миллий ташкилотлари тизимини ташкил этиш мумкин. Бизда буларнинг ҳаммаси бор. Лекин менинг битта саволим ҳам бор: мамлакатнинг чекка жойида яшаётган кишининг тафаккурини қандай қилиб ўзгартириш, уни қандай қилиб «ҳамма томондан эътироф этилган андозалар» даражасига кўтариш мумкин? У ҳали-ҳамон совет ҳокимияти, тоталитар ҳокимият етмиш беш йил давомида сингдириб кетган меъёрлар асосида яшамоқда. Бизда анъанавийлик жуда ривожланган, республикада аҳолининг 60 фоизи -- қишлоқ аҳолиси ҳисобланади, бинобарин, уларда анъанавийлик жуда кучли сақланиб қолган. Советлар даврида биз коммунистик ақида ва қонунларга тўла мос келмасдик. Ҳозир эса, демократик қонунларга мос келмаяпмиз. Бунинг учун бизга вақт керак.

-- Сизнингча, нималар демократияга таянч бўлиб хизмат қилади?

-- Қонунлардан ташқари, бундай таянч -- фақатгина иқтисодиёт, кучли ва гуллаб-яшнаётган иқтисодиётдир. Тажрибанинг кўрсатишича, «Садовое кольцо» ёки бошқа бирор жой доирасида демократия ўрнатиш унча қийин эмас. Мен ҳамма томондан қабул қилинган демократик меъёрларга мослик тўғрисида гапирганимда, масалани шу тарзда қўяман: бундай демократик меъёрларга интилиш, зўр бериб интилиш лозим. Турмуш онгни белгилайди. Бу ўринда гап Маркс тўғрисида кетаётгани йўқ. Одамларнинг турмушини, эски тузумни қанчалик кўп ўзгартирсак, одамларнинг тафаккур тарзи ҳам шунча тез ўзгаради. Шу боис, менинг асосий вазифам -- кўпгина ватандошларим тафаккурини ўзгартиришдан иборат. Ватандошларим демократия сари, мамлакатнинг гуллаб-яшнаши сари энг қисқа йўл -- жаҳон ҳамжамиятига интеграциялашув, яккаланиб қолишдан воз кечиш, ҳар қандай фундаментал оғишларни қабул қилмаслик, ўз миллий хусусиятларимизни сақлаб қолган ҳолда жаҳон цивилизацияси қадриятларидан баҳраманд бўлиш эканини тушуниб етиши учун уларнинг тафаккурини ўзгартириш керак. Мен бундан

(Давоми 2-бетда).

ОЛИЙ МАЖЛИС ҚЎМИТАСИДА

11 ноябрь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Бюджет, банк ва молия масалалари қўмитасининг кенгайтирилган йиғилиши бўлди. Уни мазкур қўмита раиси А. Аҳадов бошқарди.

Мажлисда Молия вазири Ж. Сайфиддиновнинг 1998 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети лойиҳаси юзасидан маърузаси тингланди. Маърузада республикада ўтказилаётган ислоҳотларни чуқурлаштириш, аҳолини ижтимоий ҳимоялашни кучайтириш ва иқтисодиётнинг муттасил ўсишини таъминлаш ҳамда бозор иқтисодиётининг молиявий инфратузилмасини янада такомиллаштириш бюджет сиёсатининг устувор йўналишлари этиб белгиланганлиги таъкидланди.

Мажлисда бюджет харажатларининг асосий йўналишлари аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш харажатларини, бюджет ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи, стипендия ва нафақалари миқдорини оширишни таъминлаш, маорифни ислоҳ қилишни бошлаш харажатлари, корхоналар балансидан ҳокимликлар ихтиёрига ўтказиладиган ижтимоий соҳа объектларини сақлаш харажатлари ва капитал қурилиш харажатларидан иборат экани қайд этилди. Бюджет лойиҳасининг аввалги йиллар бюджетларидан фарқи шуки, бюджет даромадлари янги йилдан бошлаб кучга киритилаётган Солиқ кодексига асосланган ҳолда ишлаб чиқилган.

Бюджет даромадларининг ўсишида асосан солиқлар сонини ёки уларнинг меъёрини ошириш эмас, балки ишлаб чиқаришнинг ўсишини, янги корхоналарнинг ишга туширилиши ҳамда солиқларнинг тўланиш даражасини ошириш ва солиққа тортиладиган даромадлар базасини кенгайтириш ҳисобига таъминлаш кўзда тутилгани айтилди.

Кун тартибидаги масала юзасидан сўзга чиққанлар 1998 йилги Давлат бюджети, хусусан, унинг харажат ва даромад қисмлари бўйича ўз фикр-мулоҳазаларини билдирди.

Мажлисда 1998 йилги бюджет лойиҳасида мамлакатимизда макроиқтисодий барқарорликни мустаҳкамлаш, иқтисодий ўсишни таъминлаш ва аҳоли фаровонлигини янада ошириш кўзда тутилгани алоҳида таъкидланди. Айни вақтда лойиҳада бир қатор Ҳамдўстлик мамлакатларидан фарқли ўлароқ, йирик инвестиция ва аҳолини ижтимоий ҳимоялаш бўйича кенг тадбирлар қамраб олинганига ҳам эътибор қаратилди. Ҳолбуки, собиқ Иттифоқнинг бир қанча мамлакатларида бюджет харажатларининг талайгина қисми ўйламай олинган чет эл қарзларини тўлашга йўналтирилмоқда. Натижада бюджетдан иқтисодиёт ва ундаги таркибий ўзгаришлар учун маблағ ажратилмай қоляпти.

Қўмита мажлисида 1998 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети лойиҳаси маъқулланиб, уни Олий Мажлис Кенгаши муҳокамасига қўйиш тавсия этилди.

Муҳокама этилган масала юзасидан тегишли қарор қабул қилинди.

Йиғилишда Ўзбекистон Олий Мажлиси Раисининг ўринбосари Б. Шодиева, Бош вазир ўринбосари, Макроиқтисодиёт ва статистика вазири Б. Ҳамидов, Вазирлар Маҳкамаси Ахборот-таҳлил бошқармаси бошлиғи Г. Саидова, шунингдек, Олий Мажлис қўмиталари раислари, тегишли вазирлик ва идоралар ҳамда банклар раҳбарлари қатнашди.

(ЎзА)

Ислом КАРИМОВ:

ЎЗБЕКИСТОН СУЗИБ ЮРАДИГАН МУЗТОҒ ЭМАС

(Давоми. Боши 1-бетда)

ҳеч қачон воз кечмайман. Такрор айтаман: демократиянинг умумий қонунлари мавжуд бўлса ҳам, ҳар бир мамлакатда демократиянинг ўз қиёфаси бор. Шу билан бирга, давлат ва жамият ҳаётидаги айрим демократик қадриятларни ўзгартириш ўзига хос ҳолда, юзлаб йиллар давомида таркиб топган тафаккур тарзини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади. Бунга амал қилмаслик мумкин, лекин уни тушуниш ва ҳурмат қилиш зарур.

-- Президент сифатида Сиз учун ички сиёсатдаги энг муҳим нарса нима?

-- Тартиб ва танлаш эркинлиги. Бу ҳам одамларнинг тафаккурини ўзгартириш билан боғлиқ. Ёш ватандошларим мени жуда қувонтирмоқда. Балки Россия учун бу эскириб қолган нарсадир, лекин улар ўз ватанпарварлиги ва маънавияти билан кўп одамларни руҳлантирмоқда. Уларда Ватан тушунчаси мавжуд, улар ўзини фақат ўз манфаати учун эмас, ана шу Ватан манфаати, она юрт манфаати йўлида намоён этишга интилиш ҳисси билан яшайди. Шунинг учун ҳам мулкдорлар синфини барпо этиш -- асосий масалалардан биридир.

-- Республикада тартиб ва осойишталикни тиклашга қандай муваффақ бўлдингиз? Чамаси, Иттифоқ парчаланиб кетганидан сўнг жиноятчилик даражаси бўйича Ўзбекистон Россиядан орқада эмас эди. Қаттиқ қонунлар вазиятни барқарорлаштиришга омил бўлдими?

-- Йўқ. Борис Николаевич бир гал тележурналистларнинг саволига жавоб бераётиб, тахминан: ана, Ўзбекистонда машина олиб қочиш йўқ, бу ерда машинани олиб қочган киши отиб ташланади, деган эди. Кейин у: балки биз ҳам отиб ташласак, эҳтимол бизда ҳам тартиб ўрнатилар, деб хулоса чиқарган эди.

Сиз бераётган саволнинг илдизи ўша ёқда. Москваликларнинг онгида қаттиққўл Каримов отиб ташлашгача бўлган шафқатсиз чоралар билан тартиб ўрнатди, деган фикр ҳукмрон. Биз ваҳшиёна усуллар билан тартиб ўрнатаётганимиз хусусида ҳам шаъмалар бўлган. Бунга шундай жавоб бераман: йўқ, бундай эмас. Сизларга айтиб қўяй: ҳар қандай адолатсиз жазо акс таъсир қилади. Қонун нақадар адолатсиз бўлса, у ўзига кўп қарши ҳаракатларни келтириб чиқаради. Сизлар Ўзбекистонда қандайдир жангарилар яшайди, деб ўйлаётган бўлсангиз, хато қиласиз. Яқинда Грозниййда ҳамманинг кўз олдида жиноятчиларнинг отиб ўлдирилиши ёки толибларнинг одамларни ўрта аср усулида жазолаши -- бошини кесиб ташлаши ва шу каби ҳодисаларга бизнинг юртимизда қандай муносабат билдирилганидан хабарларингиз борми? Бу шафқатсизликлар ҳаммани даҳшатга солди.

-- Кечирасиз, гап бошқа ёқдами? Масалага қандай ёндашишингизни тушунтириб бера олмайсизми?

-- Биласизларми, 90-йиллар бошидаги демократия йўқ жойдан пайдо бўлгани учун кўпгина ўзбошимчаликларни келтириб чиқарди. Ҳеч ким ҳеч ким билан ҳисоблашмай қўйди. Барча ҳамма нарсадан воз кечди. Бизнинг янги тизимга ўтишдаги ақидаларимиздан бири шу бўлдики, биз янги қонунлар яратилгунига қадар эски қонунларга амал қилиб турдик. Яъни, янги уй қурмай туриб, эскисини бузмаслик керак, деган ақидага биноан иш тутдик. Эски тузумдан янги тузумга ўтишнинг бутун тизими бизда мана шу шиор остида кечди ҳамда ўтиш аста-секинлик билан, босқичма-босқич амалга оширилди.

-- Бироқ, сизларда отиш жазоси қўлланиладиган моддалар барибир кўп бўлса керак?

-- Сизлардагидан кўп эмас. Ғалати туюлиши мумкин, лекин худди шундай. Мен ўзимизни доим Россия билан қиёслаётганим учун кечиринглар, лекин сизлар собиқ Иттифоқ ҳудудидаги илғор демократик мамлакат ҳисобланасиз. Бизда тегишли моддаларга биноан амалга оширилган ўлим жазоси сони сизлардагидан кўп эмас. Тўғри, Қозоғистонда сизлардагидан кўпроқ.

-- Ўзингиз биласиз, сиз тилга олган чоралар билангина кишилар хавфсизлигини таъминлайдиган тизимни барпо этишга муваффақ бўлинганлигига ишониш қийин. Баъзилар Каримов бўлмаганида, тартиб ҳам бўлмасди, дейишади. Кўплар сиздан қўрқади. Бунинг сабаби нимада?

-- Мендан қўрқишнинг кераги йўқ. Қонундан қўрқиш керак. Гоҳида қаттиққўллик билан иш тутаётганимни биламан, лекин шундай ишлар борки, жамиятда уларни бажаришга фақат мен қодирман. Мисол учун, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларидаги порахўрликни олиб кўрайлик. Ҳеч нарса одамларни ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари тизимидаги порахўрлик каби чалғитиб, бузмайди. Агар судья сотқин бўлса, прокурор сотилган бўлса, милиция жиноий мафия билан боғлиқ бўлса, фуқаролар қонунга, давлатга қандай ишонсин?! Менинг бу соҳада тартиб ўрнатишдаги, тозалашдаги иштирокимни билишни хоҳласангиз, айтаман: ҳа, иштирок этганман. Бизда шундай тизим яратилганки, жиноий унсурлар ҳокимият билан бирлашиб кета олмайди. Сизларда Коняхин билан бўлган воқеа бизда юз бериши мумкин эмас.

-- Ислом Абдуғаниевич, нима учундир Сизни коммунист деб ҳисоблашади.

-- Кимдир шуни хоҳласа, ҳисоблайверсин. Мен бошқа гапларни -- коммунистлардан сўнг пайдо бўлган диктатор деган ёки ундан баттар гапларни ҳам эшитганман. Майли, одамлар оғзига келганини гапираверсин. Бундай гапларни эшитганда кулиб қўя қоламан. Бу одамларга қисқача лекция ўқиб берай. Билиб қўйинглар, Ўзбекистон давлати беш тамойилга амал қилмоқда. Биринчи тамойил: мафкурадан тўла холи бўлиш. Иккинчиси: давлат -- бош ислоҳотчи, яъни биз ўтиш даврида иқтисодиётнинг бошқарилиши тарафдоримиз. Учинчи тамойил: қонуннинг устуворлиги. Тўртинчиси: кучли ижтимоий сиёсат. Чунки бизда аҳолининг 48 -- 50 фоизини болалар, яъни 18 ёшгача бўлган болалар ташкил қилади. Бешинчи тамойил -- барча сиёсий ва ижтимоий жараёнларга босқичма-босқич ўтишдир.

-- Сизларда кейинги вақтда Андижонда енгил автомобиль заводи, Бухорода янги нефтни қайта ишлаш заводи ва бошқа бир қанча корхоналар пайдо бўлди. Бизнинг иборамиз билан айтганда, Ўзбекистоннинг иккинчи марта индустриялашувининг сабаби нимада? Чамаси, республикада заводлар, фабрикалар олдин ҳам етарли эди. Кемаларгина йўқ эди, холос.

-- Жуда қизиқ савол. Бизга кемалар керак эмас. Маълумки, кема саҳрода юрмайди. Орол ҳам қуриб қолган.

Тарихни биладиган одамлар бизда йирик заводлар уруш йилларидагина пайдо бўлган, ўшанда СССРнинг мудофаа қудратини сақлаб қолиш учун йирик заводлар бу ерга кўчирилган эди, дейишади.

Ғалабадан сўнг ҳаммаси бизга қолдириб кетилган. Гўё «Энди ўзларинг ривожлантираверинглар» дегандек!

Йўқ. Амалда ҳамма нарса хомашёни дастлабки қайта ишлаш даражасида қолаверган. Миллий даромадда саноатнинг улуши бор-йўғи 16,5 фоизни ташкил этган. Қолгани қишлоқ хўжалиги ва бошқа тармоқлар улуши бўлган. Шундан сўнг ҳам бизни саноатдан камситилмаган эдингиз, дея оласизларми? Биз нимани хоҳлаймиз?

Аввало саноатнинг кўп меҳнат талаб қиладиган тармоқларини барпо этмоқчимиз. Автозавод қурдик, энди у индустриал тараққиётимиз омили бўлиб қолди. Унинг ёнида бутловчи буюмларни етказиб берадиган яна саккизта заводимиз бор.

Енгил саноатни олайлик. Биз илгари пахта толасининг атиги 10 фоизини қайта ишлар эдик. Қолган қисми Россияга, Белоруссияга, Украинага олиб кетиларди. Айни пайтда технология жараёнининг кейинги циклларида фойданинг 70 фоизини улар олар эди. Мана сизга советларнинг адолатли тузуми! Мен бу адолатсизликни тугатишим керак. Мен янги иш жойлари тўғрисида, мамлакатнинг бойлигини яратаётган одамлар тўғрисида ўйлашга бурчлиман. Ўзбекистон ишдан қочмайди. Такрор айтаман, ҳозир 18 ёшгача бўлган болалар мамлакат аҳолисининг қарийб ярмини ташкил этади.

-- Россиядагилар Ўзбекистон ютуқлар билан асоссиз равишда мақтанмоқда, деб ўйлаши мумкин, ростини айтганда, шундай деб ўйлашмоқда ҳам.

-- Ўйлашаверсин. Агар хоҳлашса, советлар давридаги тасаввурлари билан ҳам яшайверсин. Фақат шуни айтиб қўяй: пахта етиштириш бўйича биз жаҳонда тўртинчи ўринда турибмиз, пахта толасини экспорт қилиш бўйича эса -- иккинчи ўриндамиз. АҚШдан кейинги ўринда. Олтинни олиб кўрайлик. Биз олтин ресурслари бўйича бешинчи, қазиб чиқариш бўйича — еттинчи ўриндамиз. Жаҳондаги мисни энг кўп ишлаб чиқарувчи ўн мамлакат қаторидамиз. Биздаги мавжуд стратегик материаллар тўғрисида гапирмасак ҳам бўлади. Булар -- уран ва бошқа нодир металлардир. Шундай ресурсларга эга эканмиз, жаҳон бозорида ўзимизга муносиб жой олиш тўғрисида ўйлашимиз керакми? Ўйлашга мажбурмизми? Албатта мажбурмиз.

-- Президент жаноблари, Сиз совет замонидаги тараққиётни ривожланишнинг бошланиш даври деб ҳисобламаяпсиз, шекилли?

-- Мен ҳамма нарсани назарда тутяпман. Лекин, келинглар, ўтмишга ёпишиб олмайлик. Эндиликда мен нутқларимда илгари ким эдигу, ҳозир кимлигимиз тўғрисида гапирмасликка ҳаракат қиляпман. Назаримда, биз бу босқичдан ўтдик. Агар эътибор берган бўлсангиз, мен ўз нутқларимда ҳамма нарсани совет даври билан қиёслайвериш гуноҳидан холиман. Ўн учинчи йил билан қиёслашни ҳам истамаймиз, албатта. Истиқбол тўғрисида гапириш керак. Биз шу қадар юксалдикки, энди жаҳон бозорига интеграциялашув тўғрисида гапириш лозим. Энди унда нега Россия билан савдо алоқалари қисқариб кетмоқда, деган саволни беришингиз мумкин.

-- Худди шундай. Савол ҳам худди шу маънода. Нима учун Ўзбекистон Россияга қизиқмай қўйди?

-- Ўзбекистон Россияга қизиқмай қўйгани йўқ. Ҳозир мен сизга рус мактабини битирган одам, рус адабиётини шу пайтгача ўз миллий адабиётидан яхшироқ биладиган одам сифатида жавоб бераман. Жоиз бўлса, рус халқининг табиатини яхши биладиган одам сифатида жавоб бераман. Рус халқининг руҳияти ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Рус руҳиятини камдан-кам одам билади. Биласизми, уни ҳеч қандай ўлчов билан ўлчаб бўлмайди ҳам, тушуниш ҳам қийин. Лекин рус кишисининг табиатини биламан. Ҳар ҳолда, биламан, деб ўйлайман. Мен учун бизни, ўзбекларни рус халқи, рус маданияти, рус цивилизацияси, рус тарихидан ажратиб бўлмаслиги кундай равшан. Бизни ажратиб бўлмайди ва ажратиш мумкин ҳам эмас. Бу -- исбот талаб қилмайдиган ҳақиқат.

-- Унда нега Россия билан ўртаrange муаммолар пайдо бўлмоқда?

-- СССР парчаланиб кетганидан сўнг Ўзбекистон тушиб қолган шароитда у энг тўғри ва фойдали йўлни излаши лозим эди ва шундай йўлни топди ҳам. Агар Россия билан муносабатларимизга шу нуқтаи назар билан қараладиган бўлса, жуда кўп саволлар туғилади. Айтинг-чи, Россия нималарга асосланиб яшамоқда? Мавозага асосланиб яшамоқда. Сизларда ўтказилмаган тўловлар 700 триллион рублни ташкил этади. Дунёнинг қаерида яна шунча қарзи бўлган давлатни кўриш мумкин! Россия бизни Ўзбекистон пахта бермаяпти, деб айблашга уриниб кўрди. Лекин бу бўлмаган гап. Биздан пахтани ким сотиб олаётгани муҳим эмас. Айтдим-ку -- бизнинг биринчи тамойилимиз -- мафкурадан холи бўлиш. Агар Ватанимга, халқимга нафи тегадиган бўлса, мен, кимлигидан қатъий назар барча билан ҳамкорлик қилишга тайёрман. Агар Россия пахтани жаҳон бозори нархида сотиб оладиган бўлса, нега пахтани унга бермас эканмиз? Лекин гап шундаки, сизларда пул йўқ.

-- Сизга қандай таклифлар бўляпти?

-- Буни ҳам айтаман. Олдин бошқа гапга қулоқ солинг. Бир вақт биз ҳам мавоза усулидан фойдаланганмиз. Кейин маълум бўлишича, сизлар бизнинг пахтамизни юқори нархларда жаҳон бозорига экспорт қилаётган экансиз. Ҳолбуки, бу пайтда Россия фабрикалари хомашё йўқлигидан ишламай, тўхтаб қолган. Улар хомашё йўқлиги туфайли ҳозир ҳам тўхтаб турибди. Сизлар бизнинг биржамиз орқали сотиб олаётган пахта корхоналарга етиб бормаяпти. Воситачилар уни бошқа воситачиларга сотмоқда. Сизларда нималар бўлаётганини ўзингиз аниқлаб олаверинглар.

Бизга қандай таклифлар бўляпти? «Енисей» комбайнини таклиф қилишяпти. Ҳозир бизда Американинг «Кейс» комбайнлари етти баравар унумлироқ ишлаётган бўлса, «Енисей»ни нима қиламиз? Бу ерда хафа бўлишга ўрин борми? Бу ерда ҳеч қандай сиёсат, ўйин йўқ. Мен пахтани «Енисей»га алмаштирмайман. Менга доллар керак. Долларга ўзимга зарур нарсани сотиб олиш учун мен пахтани долларга сотишим зарур. «Енисей» билан одамларнинг қорнини тўйдира олмайман.

Биз Россия билан мавоза асосида эмас, балки эркин алмаштириладиган валютаси бўлган маърифий мамлакат сифатида савдо-сотиқ қилишни истаймиз.

-- Барибир, кўп соҳаларда ҳамкорлик сақланиб турибди. Лекин ҳозир гап Ўзбекистон тўғрисида. Ҳозир у Россиядан тўла мустақилликни нималар билан таъминлади?

-- Нефть, нефть маҳсулотлари, дон борасида тўла мустақилликка эришдик. Менимча, бу кам бўлмаса керак. Сиз қандай фикрдасиз?

-- Яна бир савол. Айтишларича, Ўзбекистон ўз ташқи сиёсатида кўпроқ АҚШ йўлидан бормоқда. Шундайми?

-- Мен Ўзбекистон чет томонга чалғиб кетмоқда, деган гапни эшитганман. Лекин биз четга сурилиб, чалғиб сузиб юрадиган музтоғ эмасмиз. Бизнинг ўз кемамиз, унинг елкани, бошқариладиган рули бор. Белгиланган йўл ҳам бор. Очиғини айтаман: биз Америка билан яхши муносабатда бўлишни хоҳлаймиз. Лекин бу ҳаракатимиз Россияга қарши қаратилган эмас. Мен айримлар сингари, сиёсатнинг кўп қиёфалигига ишора қилган ҳолда «биз Шарққа ҳам, Ғарбга ҳам қараймиз», қабилидаги найранг гапларни гапириб ўтирмайман-да, очиқдан-очиқ тўғрисини айта қоламан: ҳа, биз Америка билан яхши муносабатда бўлишни хоҳлаймиз, лекин бу мутлақо Россияга қарши қаратилган эмас.

Гаяз Алимов, Дмитрий Мурзин, Геннадий Чародеевлар суҳбатлашди.
ТОШКЕНТ.
(«Известия» газетасининг 1997 йил 11 ноябрь сонидан олинди).

• ДАЛА КУНДАЛИГИ

ПОЙГАДА ЎЗИШНИНГ ЎЗИ БЎЛМАЙДИ

Мулкка эгалик қилишнинг янги замон талабларига мос шакллари қарор топаётгани мулкчиликка, меҳнатга муносабатларни ўзгартириб бормоқда. Вилоят иқтисодиётининг етакчи тармоғи -- қишлоқ хўжалигида бу ўзгаришлар бир мунча сезиларли кўзга ташланади. Сурхондарёда ҳозир 2350 дан зиёд деҳқон-фермер хўжаликлари бор. Уларга 59 минг гектар ер ажратиб берилган. Деҳқон хўжаликлари бу йил давлат хирмонига 11063 тонна дон етказиб берди. Айниқса, ўз ҳисоб-китобини мустақил юритаётган 867 деҳқон-фермер хўжаликлари иқтисодий ислоҳотларнинг афзалликларини амалда кўрсатмоқдалар.

Ангор туманида «Саидносирхон» деган деҳқон хўжалиги бор. Хўжаликнинг эгаси -- Исохон Баҳронов. Камтар, камсуқум инсон. Унга яхшигина лавозим таклиф қилишувди. Бормади. Одамнинг кўзини ҳам, қорнини ҳам ер тўйғазади. Ер олиб ишлаймиз, деди. Исохон ер танламади. Ихтиёрларинг, энг қолоқ бригаданинг ерини беринглар. Бир ишлайлик қани, деди.

Уларга 86 гектар ер ажратилди. Одамлар Исохоннинг ишига бош қўшди: бировлар ишониб, яна бировлар ишонқирамай. Ишонқирамаганлар Исохонми, ўзимиз билган бригадирларнинг бири-да. Раису агроном суяса-ишлайди, суямаса... деб ўйлашди.

Бригадирни маҳаллий газеталар илгарилари ишлаб чиқаришнинг қўмондони деб ёзишган. Чиндан ҳам айрим бригадирлар элнинг оқсоқолчилигини қилганини, яхши ишларга бош бўлганини инкор қилмаймиз. Лекин, бригадир аслида раиснинг, ҳисобчи -- бухгалтернинг оғзига қараган, тракторининг бузилганини муҳандисга, сувнинг камлигини миробга, режанинг бажарилмаганини об-ҳавонинг инжиқлигига (об-ҳавони, табиатни «инжиқ», «ноқулай» деб қойиш ҳатто, қарғаш расм бўлган-а бир замонлар) ағдариб ўтирадиган одам бўлган.

Исохон «бригадир»лик қилмади. Шу 86 гектардаги зироатга, одамларга ўзини ҳам раис, ҳам агроном, ҳам бухгалтер деб билди. Йўқ, раис эмас, оддий деҳқон, шунчаки, рўзғорнинг куюнчак соҳиби, хўжайини деб билди. Бир товуққа ҳам сув, ҳам дон керак. Хўжалигида ишлайдиганларнинг иссиқ-совуғидан хабардор бўлди. Бир ҳовуч ўғитни, бир томчи ёнилғини исроф қилиш қайда.Мустаҳкам интизом ўрнатди.

Қандай ишлаганлари кузга келиб кўринди: пахта серҳосил бўлди. Одамлар мукофотлар олишди. Хўжалик ўзига «Нексия» харид қилди.

Бу йил ҳам -- шу: «Саидносирхон» хўжалиги 23 сентябрь куни пахта сотиш бўйича давлат шартномасини бажарди. Сентябрь ойи ичида гектаридан қарийб 40 центнердан ҳосил кўтарди.

ИЛОВА: Сурхондарёда бу йил 456 деҳқон-фермер хўжалиги пахта экди. Шартномага кўра улар 17062 тонна пахта беради. Нафақат «Саидносирхон», бошқа жойлардаги деҳқон хўжаликлари бригадирлардан, раислардан ҳар жиҳатдан ўзиб кетмоқдалар.

Ислоҳотларга ишонганларнинг қўли баланд келмоқда.

Олимжон УСАНОВ.

«Шуҳрат» медали нишондори Усмонали Худойназаров раҳбарлик қилаётган Бешариқ туман Яккатут ширкатлар уюшмасига қарашли Яккатут ширкатининг фидойи заршунослари 397 гектар ерда деҳқончилик қилиб, ҳар гектар ердан режадаги 32 центнер ўрнига шу кунгача 38 центнердан ҳосил йиғиштириб олдилар.

СУРАТДА: Усмонали Худойназаров.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

ШОЛИЧИЛАР ШОШИШЯПТИ

«Қуйи Чирчиқда бир хўжалик бор. Даромади мақтагулик. Айниқса, шоличиликда катта тажрибалар тўплашган» дейишганида, ўз кўзим билан кўриб, бирон нарса ёзмоқни ният қилувдим.

Алишер Навоий номидаги қишлоқ хўжалик халқ корпорацияси бошқаруви раиси Турсунхўжа Искандаров билан суҳбатимиз қисқа бўлди:

«2201 гектар ерда деҳқончилик қилаяпмиз. Келишда кўз ташлаган бўлсангиз, ўзингиз ҳам гувоҳ бўлгандирсиз? Худога шукр, ҳосил ёмон эмас. 60 центнерни мўлжаллаб турибмиз. Чунки ўтган йили 50,5 центнердан ҳосил олгандик, энди 10 центнер ошириб қўймасақ, деҳқон деган номимиз бор...»

Хўжаликнинг Турсунбек Умарбеков етакчилик қилаётган бригада даласига етиб келганимизда, соат 8 ларни қоралаб қолган, ҳали шудринг кўтарилмагани учун далада комбайн йўқ эди. Шолипоя бошида, ўроқ қўлтиқлаб олган тўрт-беш нафар ёшлар гурунглашиб ўтиришган экан.

- Булар Тўрон Қамбаров, Қаҳҳор Абдуллаев, Маъруф Асроев, Маҳмуд Абдураҳмонов, - дея бизга ўз ишчиларини таништирди бригадир. «Ўзрос-7/13» навли уруғлик сепилган шолипояни айланиб, иқрор бўлдикки, ҳосил ниҳоятда мўл.

- Ўроқ тушганига кўп бўлдими? - сўраймиз Турдибек оғадан.

- Экин еримиз 118 гектар, шундан 55 гектарини ўриб бўлдик.

- Ҳосилдорлик қалай?

- 80 центнердан тушаяпти.

Шу орада гурунг қилиб ўтирган ҳалиги йигитлар:

«Ана «Кейс» келаяпти», - деб қолишди. Кўп ўтмай, катта йўлда кўринган қизил машина, шолипояга етиб келди.

- Нуриддин Гемалиддинов, - деди бригадир «Кейс-2166» русумли комбайн зинасидан тушиб келаётган йигитга ишора қилиб.

- Сизга ҳамроҳ бўлсак, майлими, - сўраймиз, комбайнчидан.

- Марҳамат! - дея жавоб қилди у.

«Кейс»нинг кабинасига чиққач, бир лаҳза ҳайратдан лол қолдик.

Ташқаридаги моторнинг гулдурос товуши ичкарига жуда паст эшитиляпти. Кабинанинг олд қисмига ўрнатилган совутгич, ҳароратни бир меъёрда сақлаб турибди. Энг қизиғи, кабинанинг олд ойнаси тепасига ўрнатилган замонавий - стерео радиодан майин оҳанг тараляпти.

- Зерикмасдан ишласа бўларкан, - дея ҳамроҳимизни гапга соламиз.

- 20 йилдан буён таъмирлаш устахонасида ишлайман, бу йил далага чиқдим. Ҳали бунақа техникани кўрганим йўқ эди. «Суперсалон».

Шу пайт бирдан кабинада чийиллаган овоз эшитилди.

- Нима у? - сўраймиз қизиқсиниб.

- Компьютер. Полнинг шу ерида ёввойи ўт кўп экан, бунинг устига яқинда сувдан тортилган эмасми, балонлар бироз ерга ботиб қолди шекилли.

- Энди нима бўлади?

- Бу «Енесей» эмас, бироз ортга юрамиз, кейин ўроқларни сал кўтариб ҳайдаймиз. Компьютерга буйруқ берсангиз бўлди, ҳамма программани ўзи бажаради. Орадан бироз вақт ўтгач, яна компьютер чийиллаб қолди.

- Энди бункер тўлди, ошиғини олмайман деяпти, - дейди Нуриддин ака.

- Йўғ-е!

- Ўроқ солганимизга ҳам 25 минут бўлди-да.

- Бункерга қанча шоли кетади.

- 3,5 тонна.

- Қойил! Йигирма беш дақиқада уч ярим тонна! Бир кунда 10 гектар ўрасизларми?

- Ўйнаб, ўйнаб!

Хуллас, бу ерда ошиқча гапга ўрин йўқ. Техника ўзига-ўзи таъриф бериб турибди.

«Кейс» шолипоя четига келиб тўхтагач, ҳамроҳимиз билан хайрлашиб, суҳбатни бригада бошлиғи билан давом эттирамиз.

Ўтган йили хўжалик аъзоларининг даромади чакки бўлмади. Оила пудратида ишлаётган 325 нафар аъзоларнинг ҳар бири ўртача 14 минг сўмдан иш ҳақи олишди. Хўжалик йилини 64 млн. сўм соф фойда билан якунлади. Рентабеллик даражаси 54,6 фоизга тўғри келди.

Хўжалик аъзоларининг бу йилги режасиям ёмонмас. Рентабелликни 42 фоизга туширишмоқчи. «Ўзрос-7/13», «Авангард», «Лазер» навли уруғ сепилган майдонлардан кўнгилга тугилган ҳосил олинса, хирмон охирлаб, ҳар ишчининг ўртача ойлик меҳнат ҳақи 22 минг сўмданга тўғри келади. Бу бугунги, Тошкент атрофидаги айрим хўжаликлар ўз аъзоларидан анча-мунча қарздор бўлиб турган бир шароитда жуда катта гап.

Ш. КАРИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• ЁРУҒ ХИЁБОН

ҲУРЛИКДАН ОРТИҚ БАХТ ЙЎҚ

... Фарғоналик пахтакор Мақсуда Каримова оддий кетмончиликдан пахтакор хўжаликнинг раҳбарлик лавозимигача кўтарилган. Теран қалби нигоҳидан кўриниб туради. Айтишларича, аксарият одамлар тўртта киши ўртасида Яратганнинг номини ошкор айтишгаям журъат қилмаган пайтларда ҳам опа мусулмончилик шартларини адо этаркан. Олти фарзандни вояга етказди. Бироқ ўтган умри ҳақида эслашни истамайди. Инсон учун бундан ортиқ изтироб борми?

Саволимга жавоб бермоқдан олдин опа унсиз узоқ йиғлади. Кўнгли бир оз юмшади шекилли, сўзламоққа бошлади:

-- 1948 йили оддий колхозчи бўлиб иш бошлаганимда, битта болам бор эди. У вақтда трактор оз, ҳамма иш кетмонга келиб тўхталарди. Яна «Ҳосилот тўрва» дейиларди -- бошимизда гўнгми, кулми кўтариб борардик, бригадир қабул қилиб оларди. Катта-катта қозонга ўхшаган кесакларни кетмонда чақардик. Тушликка берган бир коса овқатига болаларимизни шерик қилардик.

Биз келин, қизлар норма олиб бир-биримиздан қолишмасликка уриниб ишлардик. Ўша пайтларда хотин-қизларни бригадирликка кўтариш палласи бўлган. Мени Олтиариқ туманида биринчи аёллардан бригадирлик тасдиғига олиб боришган. Тасдиқдан ўтиб келгач, 5-6 кун уйимга киролмай юрганман. Чунки эрим бунга жуда қарши эдилар...

Гап шу ерга етганда, Мақсуда опа ерга қараганча ўй суриб қолди. Инсон умрининг куч-қувватга, орзу-ишончга тўлган даври -- бир неча ўн йилликлар давомида кечган кунлари яна кўз ўнгида гавдаланаётирми?

Ўзбек аёли биринчи навбатда хонадонининг фариштаси бўлиб келган. Рўзғорнинг оғир юки, демакким, жамиятнинг ҳам энг залворли юки эркакларнинг елкасида бўлиб келган. Мақсуда опанинг эри ана шу орият ва масъулият боис хотинининг қийин, оғир юкни зиммасига олишини истамагандир, эҳтимол. Аммо республикамизни ўзининг пахта плантанцияларига, эркагу аёли, боласи-ю кексаларини шу плантацияларда ишловчи қулларга айлантирган «қизил империячи»лар бу мақсадга қарши чиққанларни бешафқат жазолардилар.

Мақсуда опанинг кўзларидан яна симиллаб ёш оқа бошлади:

-- Шундай қилиб, қўпол гапирганим учун кечиринг --лекин ҳақиқат: шу олти боламда ҳам даладан бориб кўзим ёриган. Қайси куни тонгда дарвозам очилмаса, қўшниларим: «Бугун Мақсудахон туғруқхонага кетибди-да,» -- дейишаркан. Ўн кунлик бола билан яна далага чиқардим...

Ёруғ оламда аёл учун оналикдан улуғ унвон йўқдир. Уларнинг ҳаммаси гўзал. Аммо она бўлишга тараддуд кўраётган, фарзандини бағрига босган аёлнинг маъсумлиги, бахтиёрлиги, ҳимоятталаб, мунислигига таъриф йўқ. Шунинг учун ҳам халқимизда ёш болали оналарни гулдек авайлаб-асраш қатъий одат, муқаддас анъана бўлиб келган. Мақол борки, фарзанд кўрган аёлнинг жисму жони асли ҳолига қайтиши учун етти йил керак бўларкан.

Ўшанда қаттол замоннинг «Пахта! Пахта!» -- деб айланаётган ғаддор тоши остида етти кунликдан етмиш ёшгача бўлган ватандошларимизнинг тақдири бирдек эзғиланарди.

Ў-ў, онам, бунчалар кўнглинг бўш десам,
Хотира сўзларда кўзинг ёш десам,
Аллалар йиғлади сенга қўшилиб
Саратон тиғига беланчак қуриб --
Болангни қолдириб, ётларни боқдинг,
Етмиш йил болангни тушларда топдинг...

-- Кейин мени раис қилмоқчи бўлишди. Тажрибам йўқ, деганимга ҳеч ким қулоқ солмади. Орият кучли, раисликдаям биринчиликни олишга интилардим. Тоғнинг тепасида деҳқончилик қилардик, сув танқис, ерлар пахтабоп эмасди, тупроққа мисоли чигит эмас, машаққат қадардик.

Кейин юқорининг қарори билан чўлларни ўзлаштиришга ялпи сафарбарлик бошланди. Мени Зарбдор туманига совхоз директори қилиб жўнатишди. Ўшанда 1983 йил эди.

Одамлар билан вагонларда яшадик. Шароит йўқ, қупқуруқ чўлга олиб бориб ташлашди, ер ости уйлари қуриб олдик.

...Ҳар қайси миллат ўз эътиқод, удумларини ўзича шарҳлайди. Ўзбеклар учун киндик қони тўкилган жойдан кўчмоқ осон қисмат эмас.

Эллигинчи йилларда «Қалб амри билан чўл ўзлаштиришга отланди» деган гап байроққа айланди. Қайси одам ўзининг шароитлари тўкис, соя-салқинли ҳовли-жойини ташлаб, чўлга қалб амри билан жўнайди?

20-йилларнинг сургуну қамоқлари, ўттизинчи йилларнинг қонли қатағонлари олдида совет империясининг чўлларни ўзлаштириш сиёсати унча таҳдидли эмасди. Масковдан туриб пахтазор ерларни, ундан олинадиган ҳосилни геометрик прогрессия асосида кўпайтириб режалаштирардилар. Лекин шу пахтанинг меҳнатига боғланганлар одамдай яшашлари учун шароит, имкониятлар яратиш ҳақида ўйлаб ҳам кўрмаган бўлсалар керак. Ҳолбуки, чўлларни ўзлаштиришга ота-оналари билан суяги қотмаган гўдакларгача кетдилар.

Кейин бизнинг пахтазорларда московлик «десантчи»лар кўпкари ўйнай бошлашди. Мисоли биз улоқ, улар чавандозлар эди. Солим қилиб ҳай отдилар-а, ҳай ўйнадилар...

... Ўшанда Мақсуда опа ўн икки ёшли қизи билан Жиззах шаҳрига келганди. Қизини бир танишиникида қолдириб, ўзи вилоят партия қўмитасининг пленумига кетди. Йиғилиш минбаридан учта одамни халққа, тузумга қарши хавфли шахслар деб эълон қилишди. Улардан биттаси Мақсуда Каримова эди. Уни пленум залидан тўғри қамоққа олиб кетдилар.

-- Бир йилгача «одиночка»да ётдим. Болаларимни кўрмадим. Мени асосан Гдлян билан Ивановлар қийнашган. «Рашидов нима ишлар қиларди? Қаерларда бўларди?» -- деб қайта-қайта сўрашарди. Мен қаёқдан билай? У одам барчага баробар эди, меҳнаткашнинг бошини силайверарди. «Опке ўша КГБни, гуноҳимни бўйнимга қўйсин», -- дердим...

... Мақсуда Каримова қўлига илк бора кетмон олиб далага чиққанидан ўттиз беш йил ўтгач қамоққа олинди. Бу йиллар давомида қилган меҳнати билан етиштирилган минг-минг тонналаб пахтанинг ҳузурини кимлар кўрмади?!

Бир умр жону дили билан, ўзидан кечиб хизмат қилган инсонни айни шу тузумга душман деб қамасалар, хўрласалар...Унинг дилидан ўтганларни, юрагини темир панжалар каби ғижимлаган ситамларни таърифлаб бўлармикин?

-- Қамоқда мен билан бирга ўтирган аёлларнинг энг каттаси эдим. Ичимдан қону зардоб ўтганда ҳам билдирмасликка ҳаракат қилардим, сабр-тоқатли бўлишга ундардим. Бешта колхоз раиси, учта совхоз директори, битта райком секретари, қорақалпоғистонлик Парчагул... уларга она ўрнида эдим. Аслида, ичимдан эзилиб, тамом бўлгандим.

...**О**па умрининг энг оғир кунларини қайтадан яшагандай узоқ ўзига келолмади.

-- Сўроқ-савол пайтида Масковдан келган «адолат қўриқчилари» ўзларини шундай тутардиларки, ҳар бир сўз ва ҳаракатлари билан бизнинг заррача ҳуқуқимиз йўқлигини таъкидлаб турардилар.

-- Улар сизнинг аёл, она эканлигингизни сал бўлса-да, ҳисобга олишармиди?

-- Йў-йўқ! Аёл деса, олти боланинг онасини қийнайдими? Ҳамманинг ғурури бор, ахир. Энди... ўшалар билан курашиш қанчалик қийинлигини ўйлаб кўринг.

... Миллатимизнинг буюклигини исботловчи фазилатларидан бири ҳам аёл -- оналарга эъзози, эҳтиромидир. Тилак қилайлик ва билиб қўйсинларки, бу юртга қадам қўйгувчи ҳар кимса, аввало, шу миллат оналарини, демаккки, халқнинг муқаддас анъаналарини эъзозласин.

-- Ҳаётда қанчадан-қанча қийинчиликларни кўрганмиз, иссиқ-совуқларга чидаганмиз. Лекин она учун боласидан жудоликдан ортиқ жазо бўлмаса керак. Бир йилгача болаларимнинг хабарини эшитмаганман. Мен ўз тақдиримдан эмас, болаларим ҳаётини ўйлаб таҳликада яшардим. Худога шукр, ҳақиқат бор экан. Мустақиллик туфайли бу хўрликларга чек қўйилди, озод бўлдик.

Бир кун ўз эркидан айрилган одам озодликнинг, мустақилликнинг қадрини биларкан. Мен ўз болаларимга бу гапни қайта-қайта айтаман.

...Дори-дармон қадрини дард чекканлар, фарзанд қадрини бефарзандлар, Ватан қадрини она юрт бағридан тақдири узилганлар, озодлик қадрини унга озми-кўпми зор бўлганлар теран англайдилар.

* * *

Азиз ватандошим, етмиш йил давомида миллатларнинг ўзлигини, ғурурини, қадр-қимматини, буюклигини топташ учун зулм тегирмони тинмай айланган тузумда қалби, орзу-умидлари янчилганларнинг тақдири тарихларга сиғмайди. Сўзловчига-да, тингловчига-да оғир, оғриқ бўлган юқоридаги суҳбатни қоғозга туширишдан мақсад аламзада ҳислар ёки таънаю маломат тошларини отиш эмас. Балким...

Оғир асоратлари ҳали-ҳануз кўнгилларни симиллатаётган «қизил империя» чангалидан қутулиб, эрку тараққиёт офтобига дадил интилаётган Ватанимизнинг ИСТИҚЛОЛИ ҳар биримизнинг руҳимизни мунаввар айласин. Озодликнинг қадру қиммати ғаниматт умримиз қадар бебаҳо, мукаррам, Ватанимиз келажаги каби жонимизга азиз бўлсин.

Умр вафо қилар имонлиларга,
Эрксизлар йитадир -- тарихлар гувоҳ.
Ҳур юртда ҳурликдан ортиқ бахт йўқдир,
Бир Ҳақдан ўзгага тобелик -- гуноҳ.

Муҳтарама УЛУҒ.

● *ОҒРИҚЛИ НУҚТАЛАР*

Шарқда қадимдан бозорлар халқ ҳаётининг кўзгуси бўлиб келган. Уларда юрт ободлиги, эл маъмурчилиги қай аҳволдалиги акс этган. Шунингдек, бозорлардаги мавжуд тартиб-қоидалар ерли халқ маданияти, тижорат одоби қай даражадалигини ҳам белгилаб берган. Шу боис мамлакатимиз мустақилликка эришгач, бозорларга алоҳида эътибор берила бошланди. Ўтган қисқа давр мобайнида улар таниб бўлмас даражада ўзгартирилди. Миллий меъморчилик анъаналари асосида қайта қурилган, янгидан барпо этилган бозорлардаги шарт-шароит бундан бор-йўғи тўрт-беш йил аввалгиларидан юз чандон афзал. Айниқса, пойтахт Тошкент ва вилоят марказларидаги бозорларга нафақат юртдошларимиз, ҳатто ривожланган мамлакатлардан келган меҳмонлар ҳам ҳавас қилмоқдалар. Узоқ-яқиндан ташриф буюрганлар бозорларимизнинг нафақат ташқи ҳашаматига, балки савдо расталарини тўлдириб, юртимиз саховатлигини кўз-кўз қилиб турган анвойи неъматларимизга ҳам тан беришмоқда.

Ҳа, буларнинг бари эл маъмурчилиги, юрт тўкинлигидан далолат.

БОЗОР МАЙДОНИДАГИ ТЎРАЛАР

Ўзларини хон, кўланкаларини майдон, деб билаяптилар

Аммо шуни афсус билан таъкидлаш лозимки, бозорларимиздаги тартиб-интизом, савдо маданиятидан кўнгил тўлмаяпти. Хусусан, шаҳарликлар дастурхонини ҳамиша мўлкўл қилиб келган деҳқон бозорларидаги аҳвол барчани бирдек ташвишга солмоқда. Номи «деҳқон бозори»-ю, аммо уларга деҳқон ниқобидаги кимсалар эгалик қилмоқдалар. Табиатимиз, маданиятимизга ёт бўлган бундай иллат қаердан пайдо бўлди? Уни таг-томири билан йўқотишга қаратилган ҳаракатлар нега самара бермаяпти? Балки кўрилаётган чора-тадбирлар етарли бўлмаётгандир?

Биз ушбу саволларга жавоб топиш мақсадида вилоятлардаги мухбирларимиз, шунингдек, тегишли ташкилотлар мутасаддиларига мурожаат этдик.

Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи»нинг Бухоро вилоятидаги ўз мухбири:

- Айни пайтда вилоятдаги деҳқон ва мол бозорлари негизида 15 та очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти фаолият кўрсатаяпти. Уларнинг таъсис жамғармаси 97807 минг сўм, умумий акциялари сони эса 98444 дона бўлиши кўзда тутилган. Мавжуд акцияларнинг қанчаси бозор жамоалари, қанчаси очиқ савдога чиқарилиши тегишли ҳужжатларда аниқ-тиниқ белгилаб қўйилган. Аммо шуниси қизиқки, қимматли қоғозларнинг фақат жамоаларга тегишли қисми чиқарилган, холос. Очиқ савдога ажратилгани билан эса ҳеч ким шуғулланмаяпти.

Вилоят прокуратурасидан олинган маълумотларга кўра, Бухоро шаҳридаги «Сомоний» ва «Дилкушо», Пешку, Қоровулбозор, Ромитан, Бухоро туманларидаги деҳқон бозорлари ҳиссадорлик жамиятларида чиқарилган акциялар негадир очиқ савдога қўйилмаяпти. Бухоро шаҳридаги «Шарқ» ҳиссадорлик жамияти томонидан эса умуман акциялар чиқарилмаган. Яна бир ғалати ҳолат: ҳиссадорлик жамиятларининг бирортасида ҳам пай эгаларига дивиденд тўланмаган.

Бозорлардаги тартиб-интизомга акция ва дивидендларнинг нима алоқаси бор?

Бир қарашда йўқдай. Аммо бозорлар бежиз ҳиссадорлик жамиятларига айлантирилгани йўқ. Энди уларни аввалги «бозорком»лар эмас, балки ҳиссадорлар бошқариши лозим. Лекин афсуски, жамият бошқарувлари раислари ҳамон «бозорком»лик қилишаяпти. Акция эгалари, яъни ҳиссадорлар эса бошқарувга умуман яқинлаштирилмаяптилар. Акс ҳолда Бухородаги «Дилкушо» ҳиссадорлик жамияти бошқаруви раиси Толиб Абдуллаев «Ижара тўғрисида»ги Қонун талабларини писанд қилмасдан, укаси Хон Абдуллаев ва бошқа яқинларига ҳеч қандай шартномасиз бозор мулкини ижарага бериб юбормаган бўларди. Натижада, 1997 йил учун ундирилиши лозим бўлган 1.450 минг сўмлик ижара ҳақи қаёққа кетганлиги номаълум. Ёки бошқа бир мисол. «Сомоний» ҳиссадорлик жамиятининг ярим йиллик фаолияти тафтиш қилинганда жамият хўжалик мудири Аслон Саидов 636255 сўмлик мулкни ўзлаштириб юборгани маълум бўлиб қолди.

Шаҳардаги «Тўқимачи» бозори ҳали ҳиссадорлик жамиятига айлантирилгани йўқ: савдо-ишлаб чиқариш корхонаси, деб номланади. Унинг раҳбари Мирза Очилов «Мирза-Мурод» ширкати раҳбари, яъни укаси Боймурод Рўзиев билан бажарилмаган иш учун 503269 сўмлик қалбаки шартнома тузиб, товарлар қийматини 305336 сўмга кўпайтириб, шунча маблағни «сув» қилиб юборган.

Зафар ШАМСИЕВ,
Каттақўрғон шаҳар прокурори, адлия маслаҳатчиси:

- Айримлар ҳуқуқий давлат, деган тушунчани ўзларича талқин қилаяптилар, шекилли. Яъни, амалдормисан, ҳамма ҳуқуқ сенда, қабилида. Ҳар ҳолда Каттақўрғон шаҳар деҳқон бозори ҳиссадорлик жамияти раиси И. Элов ва у бошлиқ бозор маъмурларининг хатти-ҳаракатлари шундай дейишга асос бўлади.

Биргина мисол: бозордаги ошхона шохобчаларининг оз эмас, кўп эмас, роса 41 таси санитария-гигиена қоидаларига умуман жавоб бермайди. Иссиқ сув, канализация деган нарсалар нималагини бу ердагилар ҳатто билишмайди ҳам. Бозорда патта сотиш, уни хазинага кирим қилиш қонун-қоидалари ҳақида эса гап ҳам бўлиши мумкин эмас. Чунки бу ерда ўрнатилган тартибга кўра, қанча патта сотилиши, унинг қанчаси кирим қилиниши жамият раиси И. Элов ва бош ҳисобчи Р. Шамионовалар хоҳлаган тартиб бўйича амалга оширилади.

Борди-ю, бирор паттачи ана шу тартибга бўйсунмаса ҳолига вой. Унинг неча йилдан бери ишлаётганлиги, тажрибаси, ҳалоллиги раисни сира қизиқтирмайди. Хоҳлаган пайтда (қонунга зид бўлса-да) хоҳлаганича буйруқ чиқариб (улар билан жамоани таништириб ҳам ўтирмай), бошқа юмушга тайинлаб қўяверади. Яна шуниси ҳам қизиқки, раис бува буйруқларни фақат рус тилида чиқарадилар. Чунки у кишини «Давлат тили тўғрисида»ги Қонуннинг амал қилаётганига 8 йил бўлганлиги сира қизиқтирмайди. Раис-да, ахир! Кўнглига келганини қилмаган раис раис бўлибдими?!

Аммо унга, нафақат унга, ўринбосари ва бош ҳисобчисига прокуратура ходимлари «шаҳар бедарвоза эмаслигини, тегишли давлат қонунлари ҳам борлигини яхшилаб тушунтириб» қўйишди.

Пўлат ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи»нинг Қашқадарё вилоятидаги ўз мухбири:

— Воҳадаги шаҳарлар ва туман марказларида фаолият кўрсатаётган бозорлар кейинги йилларда бутунлай бошқатдан қурилди. Сотувчиларга ҳам, харидорларга ҳам қулайликлар яратилди. Хизмат кўрсатишнинг талай янги турлари жорий этилди.

Айниқса, Қарши шаҳридаги марказий деҳқон бозорида катта ўзгаришлар юз берди. Янги-янги расталар ишга туширилди. Бу ерда миллий меъморчилигимиз ютуқларини намойиш этадиган ўнлаб бинолар қад ростлади.

Шаҳрисабз вилоятда Қарши шаҳридан кейин аҳолиси, саноат корхоналари, ўқув юртлари, муассасаларнинг кўплиги жиҳатидан иккинчи ўринда туради. Буюк соҳибқирон бобомиз Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги муносабати билан бу ерда улкан қурилиш-таъмирлаш ишлари бажарилди. Хусусан, латиф ва яшил шаҳарни Шарқнинг турфа рангларини ўзида мужассамлантириб, ҳатто бу ерга келаётган чет эллик сайёҳларнинг ҳам диққатини тортиб турган марказий бозор таниб бўлмас даражада ўзгарди.

Аммо, афсуски, ана шундай ажойиб бозорда аҳолига хизмат кўрсатиш аҳволи яхши эмас. Машҳур бозорнинг раҳбари Эркин Намозов эса фақат патта пули йиғиш билан банд. Эрта тонгда бозорга борган киши қизиқ манзарага дуч келади: бозорга кираверишда қишлоқлардан келган деҳқонларни норғул йигитлар, эпчил жувонлар тўхтатишиб, бозорга киришларига йўл қўйишмайди. Уларнинг гапи битта: «Бозор ичкарисига кирганингиз билан яхши жой ололмайсиз, тарози тегмайди». Бу «зўравонлар» узоқ-яқиндан келганлар маҳсулотларини олгач, бу ерда савдо қилаётган олиб-сотарларга узатиб юборишади. Бозор раҳбарлари деҳқонларни ичкарига киритмаётган шоввозларга танбеҳ бермайди.

Олиб-сотарлар тўғри айтишган экан. Шаҳрисабздек маълуму машҳур шаҳарнинг марказий бозорида бор-йўғи 120 та тарози бор экан, холос. Бозор ичкарисида деҳқонларга жой ҳам, тарози ҳам тегмаслиги аниқ.

Якшанба кунлари қишлоқ хўжалик маҳсулотлари билан ўртача 400 жойда савдо-сотиқ қилинади. Тарози етишмаслигидан қўлбола тарозилардан фойдаланишади. Бундай тарозилар доимий равишда харидорнинг зарарига «адашиб» туради. Тортилган ҳар бир килограмм маҳсулот 700-800 грамм тош босади. Бунинг билан ҳеч кимнинг иши йўқ. Яқин орада Шаҳрисабз бозори ана шундай тарозиларга тўлиқ ўтиб кетса, ажаб эмас.

Вилоят давлат солиқ бошқармаси томонидан Шаҳрисабз марказий бозорида текширув ўтказилганда, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, дори-дармонлар, шақар сотаётган 100 кишининг 95 таси олиб-сотар бўлиб чиқди. Улар енгил танбеҳ ва жазолар билан қутулиб кетишди ва орадан ҳеч қанча вақт ўтмай яна ўз «касб»ларини бошлаб юборишди.

Яқинда Шаҳрисабз шаҳар солиқ инспекцияси бошлиғи Искандар Жалолов ишдан олинди. Лекин бу билан бозордаги қинғирликлар барҳам топгани йўқ. Шаҳар ҳокимлиги аҳолининг кор-ҳолига яраб турган бозордаги аҳвол билан жиддий қизиқмаяпти.

Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 29 июлдаги «Озиқ-овқат маҳсулотларининг айрим турлари сотилишини тартибга солиш юзасидан қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорини бажариш юзасидан қатор туманларда тегишли тадбирлар ишлаб чиқилмаган. Вилоятнинг кўпчилик бозорларида ҳамон спиртли ичимликлар, пиво, шақар, турли ёрмалар, пахта ёғи, макарон сотиш давом этаётир. Ҳатто айрим бозорларда тиббиётдан йироқ нусхалар томонидан дори-дармонлар ҳам пуллаб турилибди.

Албатта, иш бор жойда камчилик ҳам бўлади. Айниқса, кунига минглаб одам келиб-кетадиган бозорларга раҳбарлик қилиш, сотувчига, харидорга етарлича шарт-шароит яратиш қийин. Аммо юртимиз, одамларимиз қиёфасини бор-бўй басти билан намоён этувчи даргоҳларни ўз ҳолига ташлаб қўйиш инсофдан эмас. Айни пайтда бозорлардаги тартиб-интизом билан бозор раҳбарларидан ташқари солиқ инспекцияси, прокуратура, санитария-эпидимилогия станцияси, ветеринария хизмати каби қатор ташкилотлар ҳам шуғулланишади. Бироқ, афсуски, ушбу идоралар бозорлар назоратини доимий равишда олиб бормаяптилар. Юқоридан бирон-бир фармойиш бўлса барча ташкилотлар кетма-кет текширувга тушиб кетадилар. Беш-олти кун ичида ҳамма жой тартибга ҳам тушиб қолади. Қашқадарё вилоятидаги мухбиримиз таъкидлаганидек, шу кунлари солиқ тушумлари ҳам сезиларли даражада ортади. Орадан кўп фурсат ўтмай яна эски тос, эски ҳаммом. Навбатдаги текширувгача бозорларимиз яна олғирлар маконига айланиб қолаверади. Бозор майдонидаги тўралар тағин эркин ҳаракат қилаверадилар.

Яна бир гап: ҳаммамиз мавжуд аҳволдан нолийверамиз-у, лекин уни яхшилашга келганда ўзимизни четга оламиз. Олиб-сотарнинг юлғичлик қилаётганини кўра-била туриб, индамаймиз. Оддий деҳқон ҳуқуқи поймол қилинаётганини сезиб-сезмасликка оламиз. Бозор юртники. Демак, у -- ҳаммамизники. Озодалик, тартиб-интизом, ўзбекона тижорат одоби учун барча бирдай жон койитмас экан, бундай нохушликлар илдиз отаверади.

Темур АБДУРАҲМОНОВ
тайёрлади.

● *ОБУНА-98*

СИЗ БИЛАН УЧРАШИШ БАХТИ

Севимли газета, севимли журнал, деган гаплар юради. «Шарқ юлдузи»ни ҳам эскидан севимли, дейишади. Бу бежиз эмас. Одамлар дўконлардан журналнинг янги сонини кўпинча қидириб юришади. Олдин нашр этилган журнал нусхаларини эса узоқ йиллар ўтиб ҳам кутубхоналардан топиб, яна янгидан ўқишади.

«Шарқ юлдузи» ҳақида, бу илк дафъа ўзбек тилида Қуръони Карим мазмун таржимаси босилган журнал, деб ҳам айтишади. Мана, сўнгги йилларда «Саодат асри қиссалари» рукни остида Оллоҳнинг суюкли пайғамбари Муҳаммад алайҳиссаломнинг ҳаёт йўлларини мукаммал ёритиб берган Аҳмад Лутфийнинг асари ҳам илк дафъа «Шарқ юлдузи» журналида эълон қилинаяпти. Журнал Абдулла Қодирий, Чўлпон ва Фитрат, Ойбек ва Абдулла Қаҳҳор, Ғафур Ғулом ва Шайхзода сингари алломаларнинг ўқувчига маълум бўлган ва маълум бўлмаган асарларини доим ўз саҳифаларида ёритгани, ҳамон уларнинг ҳаёти, ижоди тўғрисида ҳикоятлар бериб бораётгани билан фахрланади. «Шарқ юлдузи» -- адабиёт кўзгуси. Ўзбек адабиётининг босиб ўтган шарафли, шу билан бирга, гоҳ чигал, мураккаб, гоҳида фожеий йўлини ўзида акс эттирган. Мамлакатимиз мустақиллик йўлида босаётган одимлар бугун, айниқса, журнал саҳифаларида ёрқин акс этиб келаяпти. Мустақилликка эришгунга қадар эълон қилинишини тасаввур этиш ҳам қийин бўлган мерос ва қадрият намуналари, халқимизнинг шарқона кенг тафаккур кўламини ўзида мужассам этган асарлар эндиликда «Шарқ юлдузи» саҳифаларида асосий ўринни эгаллаяпти.

Шу ўринда айтишим керак. Ўтиш даврига хос умумий ташвишлар, қийинчиликлар бизга ҳам бегона эмас. Энг аввал. Газета кўп. Журнал кўп. Янги шароитда ўз ўрнини топиб, ўз қиёфасини сақлаш, яшаб қолишни осон деб бўлмайди. Бундан ташқари, сунъий бир мураккабликлар ҳам учрайди. Айрим вилоят, туманларга гоҳо журнал ҳатто етиб бормаётганини бизга хабар қилишяпти. Бот-бот редакцияга келиб, журналга ёзилгандим, менга келтириб бермаяпти, қабилида сўз юритадиганлар бор. Баъзан дўкондан тополмаяпмиз ёки фалон дўкон атиги 2 нусха олар экан, дейишади. Сўнгги пайтда редакцияга олдин чиққан журналларни сўраб, топиб беринг, деб келадиганлар кўпайди. Биринчи айб -- улар аксари вақтида ўзи обуна бўлмагани! Бунинг устига, жойларда матбуотга муносабат доим ҳам бир хилда эмаслиги... Янги йилда бу ишлар йўлга тушади, деб умид қиламиз.

Бизнинг яқинлашиб қолган Янги йилдан умидимиз катта. Журналхонлар билан яна бир учрашув бахти насиб этаётгани бизни суюнтиради. Янги йилда журнал шакли ва мазмунида жиддий бир ўзгаришлар бўлишини кутяпмиз. Қўлимизда нашр этишга мўлжалланган асарлар кўп. Улкан адибларимиздан Шуҳратнинг олдин эълон қилинмай қолган «Машраб» романи билан журналнинг дастлабки сонларида танишасиз. Ёзувчиларимиздан Неъмат Арслоннинг «Мавҳумот», Назар Эшонқулнинг «Лаҳат», Асад Дилмуроднинг «Фано даштидаги қуш» романлари ўз ёзилиш услуби янгилиги, қизиқарли воқеаларни акс эттирганидан, сизга манзур бўлади, деб ўйлаймиз. Ёзувчи Шойим Бўтаевнинг «Шўродан қолган одамлар», Сафар Барноевнинг «Кичкина Хўжа Насриддин», Ҳожиакбар Шайховнинг «Жодугарнинг эри» қиссалари билан ҳам янги йилда журнал саҳифаларида танишасиз. Гулнора Раҳмон, Дилфуза Қўзиева сингари истеъдодли адибаларимизнинг янги асарлари ҳам нашрга тайёр бўлиб турибди. Гулчеҳра Нур, Икром Отамурод, Эшқобил Шукур, Фахриёрнинг янги достонлари, кўплаб шеърлар ва ҳикоялар ҳам журналда навбати билан эълон қилиб борилади.

Янги йилда халқимизнинг истиқлол йўлидаги курашини, Мустақиллик ҳаётимизда очган янги жабҳаларни таҳлил этган асарлар, мақола ва суҳбатларга кенг ўрин берилади. Ҳали ўқувчига номи номаълум адиб Мажид Зокировнинг «Муздан чиққан чақмоқлар» ҳужжатли қиссаси, «Ғолиб... талончи армия», «Фарғона водийсидаги истиқлолчилик ҳаракати» сингари мақолалар шулар жумласига киради. Журналда «Саодат асри қиссалари»нинг сўнгги китобларини ҳам эълон қилишга тайёргарлик кўрилаяпти. Янги йилда журнал бир пайтлар амалда бўлган «Ҳикоялар хазинаси», «Унутмас мени боғим», «Бир ғазал тарихи» рукнларини қайта тиклайди. «Сиздан келган хатлар» рукни остида журналхон мактубларини бериб боради. Шунингдек, «Китобхон билан суҳбат», «Ёзувчи ҳаётидан бир соат», «Келажак ҳақида хаёллар», «Муаммо», «Сиз яхши кўрган асар» ва бошқа янги рукнлар очиб, бу рукнлар остида шу кунги ҳаёт нафасини акс эттирувчи мақолалар мунтазам эълон қилинади.

Журналхоннинг меҳри, эътибори «Шарқ юлдузи» ўз олдига қўйган эзгу мақсад, улкан режаларни амалга оширишига кўмак беради. Бизга кундалик ишимизда руҳ, қанот бағишлайди.

Омон МУХТОР,
журнал бош муҳаррири ўринбосари.

«Шарқ юлдузи»га обуна давом этяпти.
Журналнинг бир сони баҳоси -- 70 сўм.
Истаган ойдан обуна бўлиш мумкин.
Бизнинг индексимиз -- 911.

ОҚ ЙЎЛ, «СЎҒДИЁНА»!

Пойтахтимизда фаолият кўрсатаётган «Сўғдиёна» ансамбли гарчи ҳали анча ёш бўлса-да, лекин анча-мунча ижодий ютуқларни қўлга киритди. Бадиий жамоа ёш, истеъдодли ижрочилардан ташкил топганлиги боис унинг ҳар бир чиқишлари мухлисларнинг қизғин олқишларига сазовор бўлаяпти. Дарҳақиқат, мазкур жамоа репертуаридан ўрин олган халқимизнинг қадимий миллий оҳанглари ва замонавий ижро маҳорати уйғунлашиб кетган дилбар куйлар кўнгилларга жуда яқин.

Бугунги кунда «Сўғдиёна»нинг довруғи мамлакатимиздан ташқарида ҳам маълуму машҳур. Хусусан, ансамбль вакиллари Германия, Испания, Франция сингари бир қатор хорижий юртларда ижодий сафарда бўлиб, ўз маҳоратларини намойиш этишган эди. Яқинда эса улар яна чет элга йўл олишди. Бу гал ўн кун мобайнида Миср Араб Республикасининг бир қатор шаҳарларида концертлар намойиш қилишади. Ансамбль бадиий раҳбари, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Феруза Абдураҳимованинг таъкидлашича, Самарқандда бўлиб ўтган «Шарқ тароналари» халқаро мусиқа фестивали улар ижодида муҳим аҳамият касб этди. Бадиий жамоа фестиваль давомида санъатларини намойиш қилиш билан бирга, хорижлик ҳамкасблари билан яқиндан мулоқотда бўлишиб, тажриба алмашишди. Ўшанда уларнинг ижро маҳоратларига юксак баҳо берган мисрлик санъаткорлар «Сўғдиёна»ни ўз юртларига таклиф этишган эди.

Ғ. ЭШМУРОДОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЦЕМЕНТ КЎПАЯДИ

Навоийдаги «Қизилқумцемент» очиқ турдаги қўшма корхонасида ишни янгича ташкил этиш туфайли кўп вақтдан буён тўхтаб турган биринчи технологик линия маҳсулот бера бошлади. Энди бу ерда йилига бир миллион тоннагача цемент ишлаб чиқарилади. Айни вақтда иккинчи линияни янгилашга киришилди. Эски ускуналар ўрнига Германиянинг «Мюллер» фирмасида ишлаб чиқарилган замонавий асбоб-ускуналар ўрнатилмоқда.

Ёрқул УМАР,
ЎзА мухбири

Ҳар куни капсуласини қабул қилар экансиз, сиз ўз терингизни мусаффо қиласиз, гўзаллик ва майинлик бахш этасиз.
БЬЮТИ ПЛЮС
Сизнинг бардам ва гўзаллигингиз.
Шаҳар дорихоналаридан сўранг
аджанта фарма лимитед

● *МАЪРИФАТ ДАРСИ*

КЕЧА ВА БУГУН

Оққан дарё оқмай қолмас, дейди халқимиз.

Ҳа, дарё маълум муддат тўсиб қўйилиши мумкин, лекин у давр ўтиб барибир яна оқа бошлайди, янги ўзан топиб бўлса ҳам оқаверади. Худди шундоқ, қизил империя туркий халқлар ном-нишонини тарихдан ўчирмоқчи бўлди, бироқ, не тонгки, бу халқ, бу юртлар номи яна дунё узра жаранггламоқда. Кечагина, бундан беш-ўн йил муқаддам Америка, Англия, Франция каби ривожланган мамлакатларда «Ўзбекистон» деган номни биров билиб, биров билмас эди. Бугун Ўзбекистонни жаҳон таниди.

Айтиш лозимки, Ўзбекистон -- оққан дарё эди. Юртнинг Ибн Сино-ю Исмоил Бухорий каби ўнлаб алломалари номини кўмолмаган эдилар, уларнинг дунё илм-фанига, маданиятига қўшган ҳиссаси жаҳон маданияти зарварақларига ўчмас ҳарфлар билан ёзилган, илмий ишлари эса жаҳоннинг нуфузли кутубхоналарида хизмат қилар эди.

Бугун эса тўғону сиртмоқлардан халос бўлган бу дарё яна шарқираб оқмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Транспорт милицияси бошқармасида ҳар душанба куни эрталаб ташкил қилинган «Маърифат дарси»нинг навбатдаги машғулотида шулар -- юртимизнинг кечаги ва бугунги маънавий ҳаёти ҳақида суҳбат ўтказилди.

З. МИРФАЁЗОВ,
милиция майори.

Тошкентдаги омбордан
ҚЎРИҚЛАШ МОСЛАМАЛАРИ ТИЗИМИ
Vinlad
C&K SYSTEMS
- Ўзбекистонда татбиқ этишга рухсат берилган;
- беш йиллик кафолат;
- замонавий услуб, оддий монтаж;
- оқилона нархлар, сийлов тизими.
Монтаж ишлари олиб борувчи ташкилотларни ҳамкорликка таклиф этамиз.
Vinlad
Манзил: Тошкент шаҳри, Қушбеги кўчаси, 18-уй.
Тел.: (3712) 50-46-13, 50-99-13.
181

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Ишлаб чиқариш бирлашмаси бирлашма бош директор ўринбосари Ғофуржон Жўраевга волидаи муҳтарамалари

Кароматхон ая ҲОШИМОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Саноатда ва кончиликда ишларнинг бехатар олиб борилишини назорат қилиш давлат қўмитаси жамоаси қўмита ташқи алоқалар бўйича республика инспекциясининг бошлиғи Аъзам Аҳмадбоевга волидаи муҳтарамаси

Ҳалима АҲМАДБОЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлигининг академик В. Воҳидов номли жарроҳлик илмий маркази реанимация бўлимининг врачи

Тоир МУСАЕВнинг

бевақт вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

Европа андозаларидаги лак-бўёқ маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича Марказий Осиёда ягона қўшма корхона
"Лок колор синтез"
таклиф қилади
УНИВЕРСАЛ ЭМАЛЛАР,
деворлар ва шифтлар учун
ФАСАД БЎЁҚЛАРИ
КЕНГ ЁЙИЛГАН РАНГЛИ ГАММА!
Тўлов тури — олдиндан.
Сезиларли сийлов тизими.
1998 йилга шартнома тузиш 1 октябрдан бошланади.
СОТИБ ОЛАМИЗ: Сиккатив, флотореагент, нурга чидамли яшил пигмент.
Олий маълумотли химик лак-бўёқчилар КЕРАК.
Манзилимиз: Тошкент, Фарғона йўли, 35.
Тел.: (371) 191-44-46, 191-47-41.
Факс: (371) 191-74-63.
111

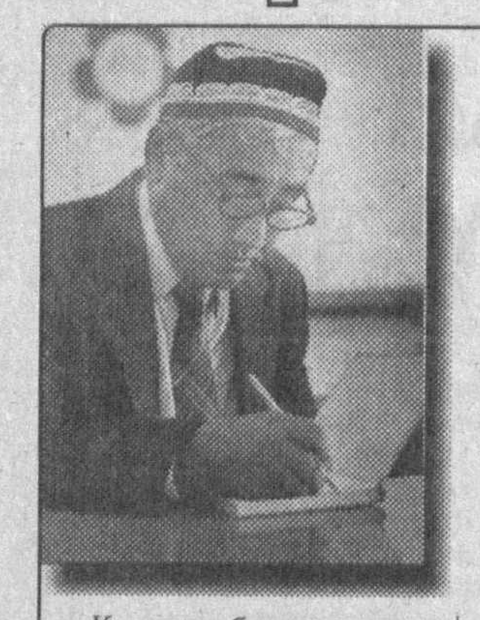

• ХОТИРА УЛУҒДИР

ҚУДДУС БОБО АБАДИЯТИ

Кечагина болалар даврасини яйратиб юрган бетакрор болалар шоири Қуддус Муҳаммадий ҳаёт бўлганларида куз кунларида тўқсон ёшга тўлар эдилар. Бетакрор деган сифатга атай урғу беришимнинг боиси бор. У табиатан дилкаш одам бўлиб, ҳар қандай сохталикдан, ёлғон-яшиқдан узоқ юрар, шеър ёзганда ҳам, дўстлар даврасида ҳам ўзини бир хил тутар, мақтовга учмасди. Бу ёғини қўйинг-у, ҳатто кўча-кўйда дуч келган жойдан таом емас, вақтини ҳудабеҳуда ўтказмасди. Суҳбат қурганда ҳам бош сўзни болалардан, болалар тарбиясидан бошлар эди.

Шоирнинг яна бир хислати умр бўйи ёзган шеърларини ёддан биларди. Учрашувга борса, соатлаб шеър ўқир, ўқиганда ўзиям завққа тўлиб кетарди. Шу завқни ёш дўстлари қалбига сингдирарди. Ана шунинг ўзиям бетакрорликнинг белгиси бўлса керак.

Қуддус Муҳаммадий деса ўзбекнинг етти ёшидан етмиш ёшигача яхши танийди. Негаки устознинг даста-даста шеърлари «Алифбо», «Ўқиш китоби», қатор бошқа қўлланма-ю дарсликлардан камида етмиш йилдан бери ўрин олиб келади. «Ўқувчига эсдалик», «Дум», «Темирлар ўйини» каби шеърларини билмаган, уни ёд олмаган ўқувчини топиш қийин. Бу гапларни қўяверинг-у, у киши бир дақиқа бўлса-да уйда қолиб кетишни хуш кўрмасди. Ҳали у мактаб, ҳали бу ўқув масканини Қуддус акани учрашувга олиб кетарди. Тошкентда устоз кирмаган, йилда икки-уч марта учрашув ўтказмаган ўқув даргоҳини топиш қийин.

Қуддус ака умрини болалар шеъриятига бағишлади. Ўз дунёсида болаликни олиб юрди. Болаларни эркалатиб шеъру достонлар ёзди. Кейинги йилларда эса «Табиат алифбеси» номи билан беш китоб яратишга киришди. Уни ўзлари «Беш китоб -- эш китоб» ёки болалар «Хамса»си деб атарди.

Ўша беш китоб нашр этилди. Ўқувчилар қўлига тегди. Лекин ижодкорнинг бундан кўнгли тўлмади. То сўнгги нафасигача ўша китобларни қайта кўриб чиқиш нияти билан яшади.

Қуддус аканинг ижодига айниқса, бугун турли қарашлар мавжуд бўлиши турган гап. Балки баъзи асарлари ўз умрини яшаб бўлгандир. Синчиклаб ўқисангиз, шеърларида болаларни эркалатиш оҳанги кучли. Сўнг бахшиёналик ҳам йўқ эмас. Булардан қатъи назар унинг асарлари болалар учун бебаҳо меросдир.

Ўзбек болалар шеъриятининг бобоси бўлмиш шоир агар бугун ҳаёт бўлганларида бизга «Ман элликдан ортиқ китоб битдим, «Ўзбекистон халқ ёзувчиси» бўлдим», деб ҳисоб бермасдилар. Тўппа-тўғри мактаб залига болалар орасига кириб бориб, доимий одат бўйича шеър ўқишни бошлаб юборардилар:

Ўқувчим, сендан талаб,
Мактабга бор эрталаб.

Бу сатрлар-ку ҳаммамизга маълум. Шеър ўқиш мактабини яратган оқсоқол ҳаяжонланиб кетганларида ўзларини тўхтатолмай қолиб, дуч келган жойидан улаб ҳам кетардилар:

Шеърий бино қураман,
Шеърий кино қураман.

Қани энди шундан кейин уни тўхтатиб кўринг. Шеърий сатрлар отилиб чиқаверади. Болалар қилт этмай эшитади. Бу Қуддус аканинг сеҳри эди.

Заҳматкаш устоз бетакрорлигининг бизга ўрнак бўладиган яна бир томони у киши ҳақиқий оила бошлиғи эди. Ўзлари меҳнаткаш бўлганларидек, бу хислат болаларига ҳам тўла кўчди.

Бугун у ҳақда қанча кўп гапирсак, бирламчи — устозимиз руҳини шод қилган, иккиламчи — болалар адабиётини улуғлаган бўламиз.

Зеро, Қуддус ака инсон сифатида улуғ, машҳур шоир эди. Бундай хислатлар ҳар қандай ижодкорга ҳам насиб этавермайди.

Қуддус Муҳаммадий қуриб кетган шеърий бино жуда бақувват. Ҳали ундан фақат биз эмас, мустақиллик болалари ҳам кўп баҳраманд бўладилар. Абадийлик шу бўлса ажаб, эмас.

Сафар БАРНОЕВ.

• ПОРТРЕТГА ЧИЗГИЛАР

ҲИЛЛАРИ: ТАНЛАНГАН ЙЎЛГА СОДИҚЛИК

Бугун Ўзбекистонга Ҳиллари Родэм Клинтон -- Америка Қўшма Штатлари Президенти Уильям Жефферсон Клинтоннинг рафиқаси ташриф буюради

Биз бу аёл чеҳрасини телевизор экранлари, газета ва журналларнинг биринчи саҳифаларидаги суратлар орқали тез-тез кўриб турамиз. Шу йил октябрь ойида Қўшма Штатлар 42-Президенти рафиқаси, мамлакатнинг «биринчи хоними» яна матбуот диққат марказида пайдо бўлди -- бу сафар унинг 50-маротаба нишонлаётган туғилган куни сабаб эди.

Ҳар ҳолда Ҳиллари Клинтонни фақат табиий жозибаси билангина дунёда таниқли ва Америкада машҳур дейиш нотўғри бўлур эди. У тўғрисидаги мулоҳазаларни бирма-бир санаб ўтирмасдан яхшиси, Америка жамоатчилиги фикрида унинг номи билан боғлиқ бўлган энг муҳим жиҳатларни ажратиб ўтамиз, холос. Булар: аниқ мақсад сари интилиш, ишбилармонлик, ташкилотчилик қобилияти.

1992 йилда ўз турмуш ўртоғи билан Оқ уйга келгач, Клинтон хоним мамлакат тарихидаги ўзидан аввалги «биринчи хонимлар»нинг анъанавий одатлари ва сиймоларини бутунлай ўзгартириб юборди. Зеро, унинг олдинги «ҳамкасблари» атиги хушмумала аёл, қолаверса, Президент қароргоҳининг «уй бекаси» бўлишган, холос. Ҳиллари Клинтон ниҳоятда қисқа давр ичида бир-йўла ҳам фаол сиёсий, ҳам жамоат арбоби сифатида ўзини танитди.

Хонимнинг ана шу мавқега эришишига авваломбор унинг олдинги йиллардаги ҳаёти асос бўлган. Оддий ўрта ҳол оила вакили бўлган Ҳиллари яхшигина маълумот олган: 1969 йилда Массачусетдаги Веллесли коллежини тамомлади. Орадан тўрт йил ўтгач, Йел университетида ҳуқуқшунослик бўйича докторлик даражасини қўлга киритди. Талабалик йилларидаёқ у жамоат ишларида фаоллик кўрсата бошлайди: талабалар учун кўчма овқатланиш пунктларини ташкил қилади, талабаларнинг ўз-ўзини бошқариш ишларида фаол иштирок этади.

Ҳилларининг университетни тамомлагандан кейинги эгаллаган биринчи лавозими -- Болаларни ҳимоя қилиш Миллий жамғармаси адвокати вазифаси унинг қизиқишлари шаклланишида ва бор кучини бир мақсадга йўналтиришда муҳим роль ўйнади. У АҚШ Конгресси вакиллар палатасининг ҳуқуқшунослар қўмитасида меҳнат қилган даврида ва Арканзас штати университетининг ҳуқуқшунослик факультетида дарс берган пайтида ҳам ижтимоий муаммоларни ўрганиш ишига содиқ қолди.

Арканзасда Ҳилларининг бугунги кундаги жамоат арбобига хос бўлган сифатлари шаклланди. Унинг касб мавқеи ниҳоятда тез давр ичида кўтарилиб борди -- 1988 йилда Ҳ. Клинтон номи АҚШдаги энг кучли таъсир доирасига эга бўлган юз ҳуқуқшунос рўйхатига кирди. Ўша йилларда у болалар ва катталар ўртасидаги муносабатлар масалалари устида жиддий иш олиб боради, оилавий келишмовчиликларнинг ижтимоий келиб чиқишини ўрганади, болалар ва оилалар учун адвокатлар хизматига асос солади, болалар даволанадиган кўчма шифохонлар ташкил этади. Бир вақтнинг ўзида Штатнинг таълимни стандартлаш қўмитасига раҳбарлик қилади ва бундан ташқари, болаларни уй шароитида мактабга тайёрлаш дастурини ишлаб чиқади. Ана шу ва бошқа хизматлари эътироф этилиб, Ҳ. Клинтон 1983 йилда «Арканзас штатининг энг машҳур аёли» унвонига сазовор бўлади.

Кейинчалик ҳам бундай шарафли унвонлар ва жамоат мукофотлари камаймади.

Ҳ. Клинтон Оқ уйда ўз фаолияти муқаддимасини соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш бўйича дастур билан бошлади. Аёллар ҳуқуқини ҳимоя қилиш, оилани режалаштириш ва мустаҳкамлаш, бу соҳадаги ҳуқуқий асосларни такомиллаштириш Хиллари хоним фаолиятидаги муҳим йўналишлардан бўлиб қолди.

АҚШ «биринчи хоними»нинг фаолияти халқаро доирада Президентнинг расмий ташрифлари давомидаги «протокол» асосидаги ишлар билан чегараланмайди. Кейинги йиллар мобайнида Ҳ. Клинтон мустақил равишда қатор чет эл сафарларида бўлди ва булар ўзига хос жиддий чиқишлар ва баёнотлар орқали ажралиб турди.

Ҳ. Клинтоннинг 1995 йил сентябрда Пекинда ўтказилган БМТнинг аёллар анжуманидаги нутқини юқорида таъкидланган фикрга мисол қилиб келтириш мумкин. «Конференциянинг мақсади, -- деди у, -- аёлларга ўз тақдирларини назорат қилишда кўпроқ имкониятлар яратиш орқали оила ва жамиятни мустаҳкамлашдир». Ҳ. Клинтон фикрига кўра, «ҳозирги пайтда аёллар муаммосига уни инсон ҳуқуқларидан айри ҳолда қараш керак эмас, деган гапни бутун дунёга айтиш вақти келди... Биз ҳанузгача бутун дунёда аёлларнинг тенг ва тўла ҳуқуқли фуқаро сифатидаги сиёсий иштироки бўйича етарли ўзгаришларга эриша олмадик».

Бу бошқаларни ўргатишга қаратилган баландпарвоз руҳдаги сўзлар, деб билмаслик керак. Зеро, Ҳ. Клинтон ўз мамлакатида ватандошлари диққатини жамиятда юз бераётган мураккаб ва оғриқли жараёнларга қаратмоқда. У бир йил аввал Детройт савдо палатаси мажлисидаги чиқишида қуйидагиларни таъкидлаган эди: «Бугунги кунда дуч келинаётган катта муаммолардан бири шуки -- Америка оилаларини заифлаштираётган стресс ҳолати ва нотинчликни, оилани сақлаш ва мустаҳкамлаш учун хизмат қилувчи муассасаларни камситаётган кучларни қай йўсинда енгиш кераклигидир».

Ҳ. Клинтонни бутун ҳаёти давомида ўйлантираётган муаммолар АҚШ «биринчи хоними»нинг бизнинг мамлакатимизга ташрифи чоғида ҳам ўрганилиши кутилмоқда. Булар -- умуминсоний муаммолар, дунёвий қадриятлар, аёллар ҳуқуқи, оналик ва болалик муҳофазаси, ёш авлоднинг билим олиши ва таълим соҳаси сифати.

Ушбу мақолани ўтган йили Америкада чоп этилган Ҳиллари Клинтоннинг кўпчилик китобхонларга манзур бўлган «Барчамизни ва болаларимиз бизни ўргатадиган бошқа дарслар» номли асаридан олинган сўзлар билан якунлашни лозим топдик. Асарнинг асосини болалар ҳаётида оила ва жамиятнинг ўрни тўғрисидаги мулоҳазалар ташкил этган. Мана унинг фикри: «Бизнинг ҳар биримиз ҳар бир бола ҳаётида маълум роль ўйнаймиз. Уни тарбиялаш учун эса жамоатчиликнинг ёрдами керак... Фарзандлар оилада фаровонлик бўлса камолга етадилар, бунинг учун эса жамият етарли имкониятлар яратиб бериши лозим».

Бу фикрга қўшилмаслик мумкин эмас. Фақат ана шундай йўл -- кўпчилик билан, ҳамкорликда замонавий жамият муаммоларини ечиш мумкин. Бунда ҳеч бир одамнинг холис ҳаракати ортиқча ҳисобланмайди. Айниқса, бундай одам Ҳиллари Клинтондек ўзига хос инсон бўлса.

О. ШАТУНОВСКИЙ,
«Жаҳон» ахборот агентлиги шарҳловчиси.

• ҚОЙИЛ !

КОМПЬЮТЕРДА ИШЛАЁТГАН ОҚСОҚОЛ

Ўзбек халқи миллий турмуш тарзининг ёрқин тимсоли бўлмиш маҳаллаларимизда ҳам жуда кўп хайрли ўзгаришлар содир бўлаётгани ҳеч кимга сир эмас. Ҳукуматимиз томонидан алоҳида эътибор берилаётганлиги туфайли улар жамият бошқарувида фаол иштирок этаяпти. Ҳатто, нисбатан қисқа вақт ичида бу борада унча-мунча тажрибалар ҳам тўпланди.

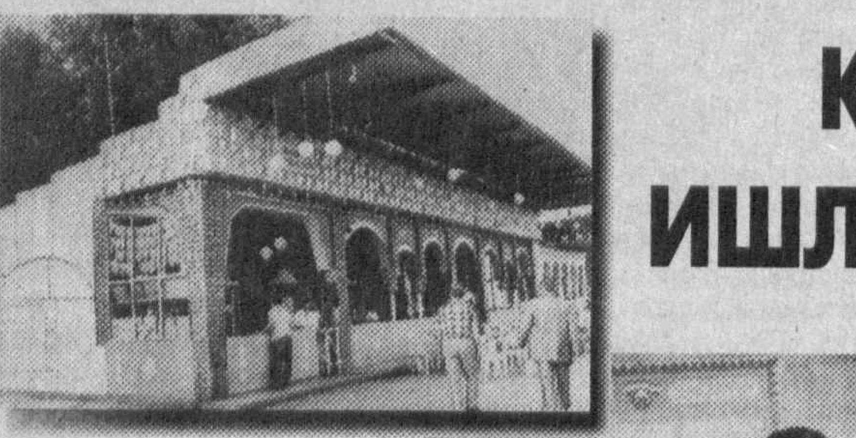

Энг муҳими, бой ва қадимий миллий қадриятларимизни ўзида мужассам этган маҳаллалар ишини ташкил этишда замонавий усуллардан ҳам фойдаланила бошлангани қувонарли ҳолдир. Пойтахт вилоятининг Зангиота туманига қарашли «Эркин» қишлоқ фуқаролар йиғини фаолияти билан таниша туриб, ана шу фикр хаёлимиздан кечди.

Маълумки, шу кунларда замонамиз фан-техникасининг энг ноёб ютуқларидан бири бўлмиш компьютер техникаси барча соҳаларга шитоб билан кириб бормоқда. Зотан, эндиликда замонавий тараққиётни ана шу мўъжизакор ускунасиз тасаввур этиш мушкул. Айни пайтда бу нарса маҳаллалар фаолиятида ўз аксини топа бошлабди. «Эркин» қишлоқ фуқаролар йиғини раиси Тошхўжа Иброҳимовнинг хизмат хонасига кириб борганимизда у киши жиддий алфозда олдидаги компьютерда нималарнидир ҳисоб-китоб қилиб ўтирарди. Дастлаб бундан ҳайратимизни яшира олмадик:

«Оқсоқоллар ҳам компьютерда ишлай бошлабдилар-да».

-- Шундай, -- деб кулди у киши. -- Замон сенга боқмаса, сен замонга боқ, дейишади. Биз ҳам шунга амал қилмасак бўлмайди-да.

Хуллас, йиғин оқсоқолининг қувончи ичига сиғмайди. Энди ҳамма ишларимиз осонлашадиган бўлди, дейди у. Ўзининг айтишича, улар Зангиота туманида биринчи бўлиб бу ишга қўл уришибди. Фуқаролар йиғинига компьютерни совға қилган оталиқ ташкилот -- Тошкентолди чуқур пармалаш геология ташкилоти.

Мазкур фуқаролар йиғини ҳудудидаги мавжуд саккизта маҳаллада ўн уч минг аҳоли истиқомат қилади. Унинг ўзига хос хусусияти, бу ерда шаҳар ва қишлоқ ҳаёти ўзаро уйғунлашиб кетган. Боиси, у шундоққина пойтахтимиз ёнида жойлашган бўлиб, Зангиота туманини Тошкент шаҳри билан боғлаб туради. Ушбу муҳим омилнинг таъсирини эса маҳаллалар турмуш тарзида яққол сезиш мумкин. Жумладан, хонадонларнинг деярли барчаси водопровод ва табиий газ билан таъминланган. Янги тикланаётган уйлар ҳам ана шундай қулайликларга эга бўлиб бормоқда. Яқинда «Бешқўрғон-2» маҳалласига 1800 метр узунликдаги газ қувурлари тортиб келинган бўлса, «Қурилиш-3» маҳалласини эса тоза ичимлик суви билан таъминлашга ҳаракат қилинаяпти. Кўчалар эса тўлиқ асфальтланган. Фуқаролар йиғини ҳудудидаги 10 та озиқ-овқат, 3 та саноат моллари дўконлари ҳамда 3 та шахсий савдо нуқталарида намунали савдо хизмати йўлга қўйилган. Уларнинг белгиланган саккиз турдаги энг зарур озиқ-овқат маҳсулотлари билан мунтазам таъминланишини эса маҳаллалар оқсоқолларидан тузилган махсус гуруҳ доимий равишда назорат қилиб туради. Кейинги пайтларда бу ерда «Ёнғоқ», «Қаҳрамон», «Эркин», «Қуёшли» сингари бир қанча янги, замонавий гузарлар барпо этилди. Улар қошида чойхона, ошхона, сартарошхона, стоматология бўлимлари, этикдўзлик устахоналари каби яна бир қанча турдаги аҳолига хизмат кўрсатиш нуқталари ишлаб турибди.

Фуқаролар йиғини ҳудудидаги «Эркин» илмий-ишлаб чиқариш агрофирмаси эса чорва маҳсулотлари етиштириш, уруғчилик ва наслчилик билан шуғулланади. Одамларнинг кўпчилиги ўша ерда меҳнат қилиб, мўмай даромад олишмоқда. Яна бир муҳим жиҳати, бу ерда йигирмадан зиёд катта-кичик ташкилотлар, ўндан ортиқ шахсий фирмалар ҳам фаолият кўрсатади. Шунинг учун бўлса керак, фуқаролар йиғинидаги маҳаллаларда истиқомат қиладиган ишга яроқли кишиларнинг барчаси ижтимоий фойдали меҳнат билан банд. Шунга яраша, хонадонларнинг моддий фаровонлиги ҳам анча юқори.

Маҳаллаларда миллий қадриятларимизни жонлантириш, замон талабларидан келиб чиққан ҳолда турли хил тўй-маъракаларни ихчам, камчиқим қилиб ўтказишга ҳам алоҳида эътибор бериляпти. Бу ўринда М. Исломбеков, М. Мирзакаримов, Т. Давронов, И. Бегматов, А. Саидазимов ва Ш. Исроилов сингари жонкуяр оқсоқолларнинг хизматлари таҳсинга сазовор.

Ғафур ШЕРМУҲАММАД,
«Халқ сўзи» мухбири.
Тўлқин КАРИМОВ олган суратлар.

• ТЕАТР

«ҲАЁТ — ЭШИК ОРТИДА»

Ҳамза номидаги ўзбек Академик драма театрида Салоҳиддин Сирожиддиновнинг «Ҳаёт -- эшик ортида» драмаси асосида тайёрланган спектакль томошабинлар ҳукмига ҳавола этилди. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Ёдгор Саъдиев режиссёрлик қилган бу асар оддий ўзбек оиласи мисолида бугунги ҳаётнинг қувонч ва ташвишлари ҳақида ҳикоя қилади.

М. ШАРИФОВА,
ЎзА мухбири

САНЪАТ АҲЛИГА МУКОФОТЛАР

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 11 мартдаги Қарори билан тасдиқланган Ўзбекистон Бадиий Академиясининг Низомига биноан, Ватанимизнинг тасвирий, амалий, меъморчилик (архитектура), дизайн, мусиқашунослик, санъатшунослик соҳаларининг Ўзбекистон мустақиллиги даврида энг фаол ижод намуналарини намоён қилган ижодкор вакиллари Ўзбекистон Бадиий Академиясининг ҳар икки йилда бир марта тақдим этиладиган олтин, кумуш медаллари ҳамда дипломларига сазовор бўладилар.

Ўзбекистон Бадиий Академиясининг юксак совринлари бу йил, илк бор қуйидаги санъат намояндалари ва санъатшунос олимларга насиб этди:

Олтин медалга:

Саидолим Шарипов -- ҳайкалтарош;
Ортиқали Қозоқов -- рангтасвирчи;
Леким Ибрагимов -- рангтасвирчи.

Кумуш медалга:

Лутфулла Абдуллаев -- рангтасвирчи;
Медат Кагаров -- график;
Муборак Йўлдошев -- рангтасвирчи;
Ғайрат Бойматов -- график;
Евгений Мельников -- рангтасвирчи;
Зуҳриддин Исломшиков -- рангтасвирчи;
Абдураҳим Умаров -- ганчкор-уста;
Самиғ Абдуллаев -- рангтасвирчи;
Тилаб Маҳмудов -- санъатшунос.

Дипломларга:

Тўлаган Тожихўжаев -- ҳайкалтарош;
Хушрўя Маматова -- рангтасвирчи;
Римма Гаглоева -- рангтасвирчи;
Солиҳ Ҳабибулло -- ҳаттот;
Аслиддин Исаев -- рангтасвирчи;
Иброҳим Валихўжаев -- рангтасвирчи;
Ғофур Абдураҳмонов -- рангтасвирчи;
Энгел Исҳоқов -- график;
Қудрат Асроров -- кулол;
Абдуманнон Назаров -- санъатшунос;
Абдуқаҳҳор Турдиев -- архитектор;
Владимир Петров -- рангтасвирчи.

М. САФАРОВ.

(Газетанинг навбатдаги сони 14 ноябрь — жума куни чиқади).

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

Бош муҳаррир
Аббосхон УСМОНОВ

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

БЎЛИМЛАР:
Парламент 133-57-34;
Ҳуқуқ ва қонунчилик 136-07-94;
Иқтисодиёт 136-36-65;
Маънавият 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар 136-29-89, 133-07-48;
Фан, тиббиёт, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик 132-12-08;
Халқаро ҳаёт 132-11-15;
Котибият 133-10-28;
Эълонлар 136-09-25.

Руйхатдан ўтиш тартиби № 0001
Буюртма Г — 0747, 33.805 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва операторлар Рустам АЗИМОВ ва Иван РЕШАНОВ томонидан саҳифаланди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Навбатчи муҳаррир — Қ. Эшматов.
Навбатчи —Ғ. Шермуҳаммад.
Мусаҳҳиҳ —Ф. Бободўстов.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Босишга топшириш вақти—21.00 Босишга топширилди — 23.10 1 2 3 4 5 6